Адыгэ макъ

№ 76 (19841)

2011-рэ илъэс

МЭФЭКУ

МЭЛЫЛЪФЭГЪУМ и 21-рэ

ОСЭ ГЪЭНЭФАГЪЭ ИIЭП

Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэмрэ и Правительствэрэ ягъэзет

АДЫГЭ РЕСПУБЛИКЭМ И КЪЭРАЛЫГЪО СОВЕТ — ХАСЭМ

Сурэтыр А. Гусевым тырихыгъ.

ПРЕЗИДЕНТЫЩIЭР зэблахъущт

Апэрэм фэдэу, Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм мэлылъфэгъум и 20-м иIэгъэ ятIонэрэ зэхэсыгъори нахьыбэмкIэ зэхэщэн Iофыгъохэм афэгъэхьыгъагъ. Хабзэ зэрэхьугъэу, зичэзыу зэхэсыгъор зэрищагъ Къэралыгъо Советым — Хасэм и Тхьаматэу Федор Федорко.

Депутатхэм ямызакъоу, зэхэсыгъом хэлэжьагъэх Адыгэ Республикэм и Президентэу ТхьакIущынэ Аслъан, федеральнэ инспектор шъхьаIэу Адыгеим щыIэ ЛIыIужъу Адам, Премьер-министрэу КъумпIыл Мурат, республикэ ыкIи федеральнэ къэралыгъо хэбзэ, суд ыкIи правэухъумэкIо органхэм, общественнэ организациехэм, муниципальнэ образованиехэм ялIыкIохэр, нэмыкIхэу рагъэблэгъагъэхэр.

Апэрэ зэхэсыгъом Парламентым и Тхьаматэ, ащ игуадзэ, комитетхэмрэ комиссиехэмрэ ятхьаматэхэр щыхадзыгъагъэхэмэ, мызэгъогум Къэралыгъо Советым — Хасэм икомитетхэм Iоф ащызышIэщт депутатхэри агъэнэфагъэх.

ЗытегущыIэщтхэм ахэтыгъэ Iофыгъохэм янахьыбэр атемыгущыIэхэу, проектым зэрэщыгъэнэфагъэм тегъэпсыкIыгъэу аштагъэх. Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм илIыкIохэу Адыгэ Республикэм и Конституционнэ комиссие хэтыщтхэр, Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм илIыкIо купэу Къыблэ-Урысые Парламент Ассоциацием хэтыщтхэр, Парламент къэралыгъо наградэхэмкIэ и Комиссие хэтыщтхэр агъэнэфагъэх. Парламентым бюджет-финанс ыкIи хэбзэIахь политикэмкIэ и Комитет итхьаматэу Мырзэ Джанбэч предложениеу къыхьыгъэм депутатхэм дырагъашти, хэбзэихъухьанымкIэ, законностымкIэ ыкIи чIыпIэ зыгъэIорышIэжьыным иIофыгъохэмкIэ комитетым итхьаматэ игуадзэу ыкIи лэжьапкIэ ратызэ Iоф ышIэнэу хадзыгъ депутатэу Виктор Пуклич. Джащ фэдэу лэжьапкIэ имыIэу Iоф ышIэнэу бюджет-финанс ыкIи хэбзэIахь политикэмкIэ комитетым итхьаматэ игуадзэу хадзыгъ депутат фракциеу «ЛДПР»-м зыфиIорэм ипащэу Пэнэшъу КъэплIъан.

Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм хэбзэихъухьан ыкIи уплъэкIун IофшIэнымкIэ 2011-рэ илъэсым тельытэгъэ иплан депутатхэм аухэсыгъ. Апэрэ еджэгъум тегъэпсыкIыгъэу аштагъ Конституционнэ законэу «Адыгэ Республикэм и Конституцие зэхъокIыныгъэхэр фэшIыгъэнхэм ехьылIагъ» зыфиIорэр. Ащ зэригъэнафэрэмкIэ, законым кIуачIэ иIэ зыхъукIэ Адыгэ Республикэм и Президент «Адыгэ Республикэм и Пащэ» цIэр иIэ хъущт.

Парламентым изэхэсыгъо рэхьатныгъэ хэлъэу ыкIи агъэнэфэгъэ Iофыгъохэм янахьыбэм темыгущыIэхэу, проектым зэригъэнафэрэм тетэу аштэхэзэ иIофшIэн ригъэжьэгъагъэти, джащ тетэу ыухыжьынэу къытшIошIыгъ. Ау Парламентым и Аппарат зэхэщакIэу иIэщтым ыкIи ащ Iоф щызышIэщт пчъагъэм ехьылIэгъэ Iофыгъом итегущыIэн чэзыур зынэсым екIолIакIэу агъэнэфагъэм дезымыгъаштэхэрэр депутатхэм зэрахэтхэр нафэ къэхъугъ. Фракциеу «Единэ Россием» хэт депутатхэу Мырзэ Джанбэч, Къулэ Аскэрбый, Сапый Вячеслав, Аулъэ Вячеслав, нэмыкIхэми зэхэсыгъом къыхалъхьэгъэ проектым зэрэдырагъаштэрэр къаIуагъ. Ахэм апэуцужьхэу къэгущыIагъэх депутатхэу Тамара Борчаковскаяр, фракциеу КПРФ-м ипащэу, депутатэу Евгений Саловыр. Ар къызэрянджагъэм тетэу фракцием хэт депутатхэр залым чIэкIыжьыгъэх.

Зэпыугъо кIэкI зашIыхэм ыуж зэхэсыгъом хэлэжьагъэхэр атегущыIагъэх Адыгэ Республикэм щыпсэурэ демографическэ куп шъхьаIэхэр псэунхэм фэшI ящыкIэгъэ гъомылэпхъэ, мыгъомылэпхъэ товар ыкIи фэIо-фэшIэ купыр гъэнэфэгъэным ехьылIэгъэ Iофыгъом, нэмыкIхэми.

СЭХЪУТЭ Нурбый.

Сурэтыр Iэшъынэ Аслъан тырихыгъ.

Миллион 15-м шIокIыгъ

БэмышIэу Адыгэкъалэ имэрэу Хьатэгъу Налбый зичэзыу планеркэу зэхищэгъагъэм Iофыгъо шъхьаIэу непэ щытхэм щатегущыIагъэх. Къалэм исымэджэщ къыпашIыхьэгъэ корпусыщхом ищагу гъэкъэбзэгъэн, зэтегъэпсыхьэгъэн, пIэкIоришъэ зычIэтыщт унэу операционнэ блокыр зыхэтыщтым икъызэIухын зэрифэшъуашэу зыфэгъэхьазырыгъэн фае.

Анахь Iофыгъо шъхьаIэу зыгъэгумэкIыхэу зигугъу къышIыгъэхэм ащыщ псэупIэ-коммунальнэ хъызмэтшIапIэу «Услуга» зыфиIорэм къэлэдэсхэм фэIо-фашIэу афигъэцакIэхэрэм, газэу, электроэнергиеу ахэм агъэстырэм атефэрэ ахъщэр къызэрамытыжьырэр. Унэхэр къызагъэфэбэрэ уахътэр заухыкIэ, газовикхэм къалэм газэу къыфатIупщырэм лъэшэу къыщагъэкIэнэу щыт. Аущтэу зыхъукIэ, псы фабэр цIыфхэм яIэщтэп.

Электрикхэми чэщырэ къэлэ урамхэр къагъэнэфыщтэп. Ежь администрацием электроэнергиемкIэ чIыфэ телъэп. КъызхэкIырэр цIыфхэм агъэстыгъэ электроэнергием тефэрэр къызэрамытыжьырэр ары. ЖКХ-у «МУП «Услуга» зыфиIорэм коммунальнэ фэIо-фашIэу зэшIуихыгъэхэмкIэ къэлэдэсхэм атель чIыфэр зэратыжьырэм уигъэрэзэнэу щытэп. А хъызмэтшIапIэм ипащэхэм къызэраIорэмкIэ, фэтэрыбэу зэхэт унэ зэтетхэм ащыпсэухэрэ унэгъо 300-м ехъумэ фэIо-фашIэу афагъэцэкIагъэхэм атефагъэу къатыжьынэу ателъыр сомэ минипшI зырызым ехъу. ПстэумкIи къэлэдэсхэм чIыфэу ателъыр миллион 15-м шIокIы.

ХъызмэтшIапIэм ипшъэрылъхэр зэримыгъэцакIэхэрэм фэшI газовикхэмрэ электрикхэмрэ къафагъэпытэзэ езэщыгъэхэу, джы бэрэ пэмылъэу котельнэхэм гъэстынипхъэу къафатIупщырэм къащагъэкIэщт. Арэу зыхъукIэ, лажьи хьакъи зимыIэхэ сабыйхэр, нэж-Iужъхэр, сымаджэхэр, кIэлэеджакIохэр, газыпкIэри, светыпкIэри игъом зытыхэрэри пщынэщтых.

НЭХЭЕ Рэмэзан.

Адыгэ Республикэм иминистрэхэм я Кабинет иунашъу

Розничнэ бэдзэрхэр Адыгэ Республикэм зэрэщызэхащэрэ планым зэхъокIыныгъэхэр фэшIыгъэнхэм ехьылIагъ

Адыгэ Республикэм и Законэу «Розничнэ бэдзэрхэм язэхэщэн ехьылIагъ» зыфиIорэм диштэу Адыгэ Республикэм иминистрэхэм я Кабинет **унашъо ешIы:**

1. Розничнэ бэдзэрхэр Адыгэ Республикэм зэрэщызэхащэрэ планэу Адыгэ Республикэм иминистрэхэм я Кабинет 2007-рэ илъэсым мэкъуогъум и 18-м ышIыгъэ унашъоу N 101-р зытетэу «Розничнэ бэдзэрхэр Адыгэ Республикэм зэрэщызэхащэрэ планым ехьылIагъ» зыфиIорэмкIэ аухэсыгъэм (законодательствэ зэхэугъоягъэхэр, 2007, N 6, 7; 2008, N 7; 2009, N 7; 2010, N 7) иразделэу «Муниципальнэ образованиеу «Мыекъопэ районым» зыфиIорэм мыщ фэдэ зэхъокIыныгъэхэр фэшIыгъэнхэу:

1) а 1-рэ пунктыр хэгъэкIыжьыгъэнэу;

2) сатырэу «ПстэумкIи» зыфиIорэм хэт пчъагъэу «3»-р «2»-кIэ зэблэхъугъэнэу.

2. Официальнэу къызыхаутырэ мафэм щегъэжьагъэу мы унашъом кIуачIэ иIэ мэхъу.

Адыгэ Республикэм и Премьер-министрэ ипшъэрылъхэр зыгъэцакIэу Алексей ПЕТРУСЕНКО

къ. Мыекъуапэ,
мэлылъфэгъум и 15, 2011-рэ илъэс
N 64

Президентым ипремие фэгъэхьыгъ

Журналистикэм ылъэныкъокIэ Адыгэ Республикэм и Президент ипремие ифэгъэшъошэн фэгъэхьыгъэу ащ фэгъэзэгъэ комиссием зэхэсыгъо иIагъ.

Зэхэсыгъом апэрэ Iофыгъоу щагъэнэфагъэр шъхьэихыгъэ зэнэкъокъур 2011-рэ илъэсым зэрэзэхащэрэр къэIогъэныр ары. АщкIэ къэгущыIагъ Адыгэ Республикэм и Президентрэ министрэхэм я Кабинетрэ я Администрацие ипащэу Владислав Федоровыр. Комиссием ар итхьамат.

ЯтIонэрэ Iофыгъор зэнэкъокъум фэгъэхьыгъэ Унашъоу 2008-рэ илъэсым мэлылъфэгъум и 30-м къыдэкIыгъэм зэхъокIыныгъэхэр фэшIыгъэнхэм фэгъэхьыгъагъ. АщкIэ къэгущыIагъ АР-м лъэпкъ IофхэмкIэ, IэкIыб къэралхэм ащыпсэурэ тилъэпкъэгъухэм адыряIэ зэпхыныгъэхэмкIэ ыкIи къэбар жъугъэм иамалхэмкIэ и Комитет итхьаматэ игуадзэу, зэнэкъокъум и Комиссие исекретарэу Елена Чебурахинар.

ЯщэнэрэIофыгъоу агъэнэфагъэр комиссием иIофшIэн зэрэзэхищэщтым фэгъэхьыгъагъ. АщкIи къэгущыIагъ Е. Чебурахинар.

Комиссием иятIонэрэ зэхэсыгъо чъэпыогъу мазэм щыIэщт. IофшIагъэу къырахьылIагъэхэм ащ щахэплъэщтых, спискэхэр республикэ гъэзетхэм къыхаутыщтых. Ящэнэрэ зэхэсыгъоу шэкIогъу мазэм щыIэщтым IофшIагъэхэм щатегущыIэщтых, кIэуххэр щызэфахьысыжьыщтых ыкIи Президентыр IофшIагъэу къыхахыгъэхэм ыкIи комиссием хэтхэм яшIошIхэм ащагъэгъозэщт.

Шъхьэихыгъэу гумэкIыгъохэм атегущыIагъэх

Адыгэ Республикэм иминистрэхэм я Кабинет зичэзыу планернэ зэхэсыгъоу иIагъэр зэрищагъ АР-м и Премьер-министрэу КъумпIыл Мурат. Илъэсэу тызыхэт иапэрэ мэзищ зэшIуахын алъэкIыгъэм, гумэкIыгъоу къэуцухэрэм къэзэрэугъоигъэхэр атегущыIагъэх.

Хабзэ зэрэхъугъэу, республикэ бюджетыр гъэцэкIагъэ зэрэхъурэм къытегущыIагъ АР-м финансхэмкIэ иминистрэу Долэ Долэтбый. Зэфэхьысыжьхэм уагъэрэзэнэу зэрэщытыр ащ къыхигъэщыгъ. Анахь Iофыгъо шъхьаIэу къыгъэнэфагъэр УФ-м и Президентэу Дмитрий Медведевым унашъоу ышIыгъэм диштэу кIэлэегъаджэхэм ялэжьапкIэ процент 30-кIэ къэIэтыгъэн зэрэфаер ары. АщкIэ федеральнэ гупчэр республикэм къыдеIэпыIэнэу зэрэщыгугъыхэрэр къыIуагъ.

Федеральнэ программэу «Псауныгъэр къэухъумэгъэным исистемэ зэхъокIыныгъэхэр фэшIыгъэнхэр (имодернизацие)» зыфиIорэр Адыгеим зэрэщагъэцакIэрэм къытегущыIагъ АР-м псауныгъэр къэухъумэгъэнымкIэ иминистрэу Нэтхъо Разиет. ИлъэситIум къыкIоцI ащ сомэ миллиардым ехъу зэрэхалъхьащтыр, ащ щыщэу сомэ миллион 856-р федеральнэ бюджетым къызэритIупщыщтыр къыхигъэунэфыкIыгъэх. Ахъщэ IэпыIэгъум ишIуагъэкIэ республикэ клиническэ сымэджэщым, кIэлэцIыкIу сымэджэщым, онкологическэ диспансерым ащыкIорэ гъэцэкIэжьынхэр лъагъэкIотэщтых, перинатальнэ гупчэм ищыкIэгъэ оборудованиер фащэфыщт. Джащ фэдэу псауныгъэр къэухъумэгъэным иучреждениехэу муниципальнэ образованиехэм арытхэм язэтегъэпсыхьан Iоф дашIэщт. Программэм къыдыхэлъытагъ «узкий специалист» зыфаIохэрэм ялэжьапкIэ къэIэтыгъэныр.

Псауныгъэр къэухъумэгъэным исистемэ непэ хэхъоныгъэшIухэр зэришIыхэрэр къыхигъэщыгъ АР-м и Правительствэ ипащэ. Ау объект зэфэшъхьафхэм яшIын е ягъэцэкIэжьын епхыгъэ проектхэр министерствэхэм, ведомствэхэм къагъэхьазыры зыхъукIэ, ахэр аужырэ шапхъэхэм адиштэу гъэпсыгъэнхэр проектнэ-сметнэ документацием къыдыхэлъытэгъэн зэрэфаер, джырэ лъэхъаным ар зыгъэцакIэрэр зэрэмакIэр КъумпIыл Мурат къыхигъэщыгъэх.

Мы аужырэ илъэсхэм республикэм къихьухьэрэ сабыйхэм япчъагъэ нахьыбэ зэрэхъугъэр, зидунай зыхъожьыхэрэм япчъагъэ къызэрэщыкIагъэр Нэтхъо Разиет къыIуагъ. Арэу щыт нахь мышIэми, Iофхэм язытет уигъэрэзэпэнэу щытэп. АР-м и Премьер-министрэ гумэкIыгъо шъхьаIэу къыхигъэщыгъэхэм ащыщ сабый къэхъугъакIэхэм ядунай ахъожьыгъэу республикэм гъогогъу заулэрэ зэрэщагъэунэфыгъэр. Мы Iофыр зэхафынэу ыкIи лажьэ зиIэхэм пшъэдэкIыжь арагъэхьынэу къафигъэпытагъ.

ПсэупIэ-коммунальнэ хъызмэтым ылъэныкъокIэ агъэнэфэгъэ тарифхэм цIыфхэр бэдэдэрэ ымыгъэразэхэу къызэрэхэкIырэм кIэух горэ фэшIыгъэн зэрэфаер къэзэрэугъоигъэхэм ащыщыбэхэм къаIуагъ. ГущыIэм пае, Мыекъуапэ ирайонхэу «Черемушкэмрэ» къалэм игупчэкIэ заджэхэрэмрэ ащыпсэурэ цIыфхэм а зы фэтэр дэдэм лъатырэ ахъщэр лъэшэу зэтекIы. Псым, фабэм, электричествэм ауасэхэр лъэшэу зэрэдафыягъэхэр къыIуагъ федеральнэ антимонопольнэ къулыкъум и ГъэIорышIапIэу АР-м щыIэм ипащэу Кубэщыч Аслъан. ГъэIорышIэкIо компаниехэу зипшъэрылъхэр тэрэзэу зымыгъэцакIэхэу, цIыфхэр зыгъапцIэхэрэм пшъэдэкIыжь ягъэхьыгъэн зэрэфаер анахь шъхьаIэу къыхигъэщыгъ.

ГумэкIыгъоу къагъэнэфагъэр дэгъэзыжьыгъэным пае комиссие зэхащэнэу ыкIи мы тхьамафэм ыкIэм нэс Iофыр зэхэфыгъэ зэрэхъугъэр АР-м и Президентэу ТхьакIущынэ Аслъан лъагъэIэсынэу къариIуагъ КъумпIыл Мурат.

Щыфым нахьыбэу ыгъэфедэрэ гъомылапхъэхэм ауасэ къызэрэдэкIоягъэм къызыдихьырэ гумэкIыгъохэм, республикэм ипсэупIэхэр санитар шапхъэхэм адиштэным пае шIыхьафхэр джыри зэхэщэгъэнхэм, кIэлэцIыкIухэм языгъэпсэфын зэрэзэхащэщтым, инвестициехэм алъэныкъокIэ Iофхэм язытет, нэмыкI Iофыгъохэми къэзэрэугъоигъэхэр атегущыIагъэх, унэшъо гъэнэфагъэхэр ашIыгъэх.

ТХЬАРКЪОХЪО Адам.

УнэгъошIэным фагъэхьазырых

Непэ кIэлэеджакIоу уз гъэтIылъыгъэ зиIэхэм (ахэм ащыщых зипсихикэ зэщыкъуагъэхэри) япчъагъэ зэрэхахъорэр къыдэплъытэмэ, психологхэр еджапIэхэм зэрящыкIагъэхэм уехъырэхъышэжьынэу щытэп. Ар къыдалъытэзэ, илъэс заулэ хъугъэу гурыт еджапIэхэм психологхэм Iоф ащашIэу рагъэжьагъ.

Зихэхъогъоу шIумрэ емрэ дэгъу дэдэу джыри къызыгурымыIорэм игъом ежь нахьыжъэу ыкIи психологием хэшIыкI фызиIэм гущыIэгъу фэхъумэ, ишIуагъэ къэкIощт. Янэ-ятэхэу кIалэм ышIэрэмэ амыгъэразэхэу, уахътэ зимыIэ зэпытхэм афэдэп психологыр. Рэхьатныгъэ хэлъэу ныбжьыкIэм ишэн, ипсихикэ зыфэдэр къыдилъытэзэ, Iоф дишIэмэ, федэ къыхьыщт.

Джыри зы лъэныкъу. НыбжьыкIэхэм непэ алъэгъурэм елъытыгъэу шIэхэу пшъашъэ, лIы хъугъахэу къашIошIы, хъулъфыгъэ-бзылъфыгъэ зэфыщытыкIэхэм ахэхьэх. Телевизорым къыгъэлъагъорэр ашIошъ мэхъу, щыIэныгъэр ащ тетэу гъэпсыгъэ къашIошIы. Экраным иплъагъорэм тетэу упсэунэу зэрэщымытыр къагурызыгъэIон щыIэп. Ары непэ илъэс 13 — 16 зыныбжьхэм сабыйхэр къафэхъухэу къызыкIыхэкIырэр.

Мы лъэныкъомкIэ адыгэхэм джыри IэубытыпIэ горэхэр яIэх. «О уадыгэ пшъашъ, нэмыкI лъэпкъмэ ащыщхэм афэгъурэр о къыпфэгъущтэп» е «адыгэ кIалэм ащ фэдэ ышIэрэп» пIомэ зэхэзышIыкIэу джыри щыIэр бэ. Арэу щытми, ныбжьыкIэ зэфыщытыкIэхэм Iофыгъуабэ къапэкIы. Ахэр къэмыхъунхэмкIэ еджапIэм ипсихолог ишIуагъэ къыгъэкIон ылъэкIыщт.

Ар къыдилъытэзэ, АР-м ныбжьыкIэхэм яIофхэмкIэ и Комитет мэфи 7-рэ кIощт семинархэр психологхэм апае зэхищэнэу рихъухьагъ. Ахэр шIэныгъэхэм ахэгъэхъогъэным пылъ республикэ институтым щыкIощтых. НыбжьыкIэхэр къызэрэщэнхэм ыкIи ны-ты хъунхэм психологическэу фэгъэхьазырыгъэнхэм семинарыр фэгъэхьыгъ. Ахэр комитетым зэхищэгъэ проектэу «Семейный консультант» зыфиIорэм щыщэу кIощтых.

Семинархэр зэхищэнхэу къырагъэблэгъагъ Адыгэ республикэ клиническэ перинатальнэ гупчэм иIофышIэу, психологэу Елена Христич. АР-м ныбжьыкIэхэм яIофхэмкIэ и Комитет иIофышIэу Светлана Волковам къызэриIорэмкIэ, темэм мэхьанэшхо зэриIэр къыдалъытэзэ къыхахыгъ, сыда пIомэ унэгъошIэным изыфэгъэхьазырын еджапIэм къыщебгъэжьэн фае.

СИХЪУ Гощнагъу.

Цыхьэ афэшъумышI

Мы аужырэ уахътэм непэрэ техническэ амалхэр агъэфедэхэзэ, гъэпцIэгъэ IофкIэ цIыфхэм ахъщэ аIахэу бэрэ къыхэкIы хъугъэ. ГущыIэм пае, якIалэхэр гуззэжьогъу чIыпIэ ифагъэхэу аIозэ, яIахьылхэр агъапцIэхэзэ, ахъщэ къаIахы. Анахьэу ар пенсионерхэр арых зыфэгъэхьыгъэхэр. Ащ фэдэу агъэфедэхэрэр организациехэу зиIофышIэхэм яхьылIэгъэ къэбархэр электроннэ базэм дэлъхэр арых.

А хъугъэ-шIагъэхэр нахь макIэ хъунхэм фэлажьэ АР-мкIэ МВД-м зэхищэгъэ акциеу «Социальное мошенничество» зыфиIорэр. МВД-м иIофышIэхэм анэмыкIэу акцием хэлажьэх министерствэм и Общественнэ совет ыкIи ветеран организациехэм ялIыкIохэр, социальнэ IофышIэхэр, психологхэр, СМИ-м иIофышIэхэр ыкIи общественностым илIыкIохэр.

Акцием къызэрэдилъытэрэмкIэ, участковэ уполномоченнэхэр ныбжьышхо зиIэ нэжъ-Iужъхэм, пенсионерхэм, Iоф зымышIэрэ цIыфхэм адэжь кIощтых ыкIи амыгъэпцIэнхэм пае ашIэн фаер къафаIотэщт. Ащ фэдэу мы IофтхьабзэмСМИ-хэм яIахьи халъхьан фае.

Нахьыбэ мэхъух

АдыгэкъэлэЗАГС-м иотделэу дэтым ипащэу Бэгъ Светэ иIофшIэн шIу зылъэгъурэ ыкIи ащ хэшIыкIышхо фызиIэ специалист. Ащ фэшъхьат IофшIагъэу иIэхэр игъом зэрэзэфихьысыжьхэрэр, кIэухэу фэхъугъэхэр цIыф жъугъэхэм алъыгъэIэсыгъэным иамалхэр зэрэзэрихьэхэрэр. Аущтэу зэрэщытым ишIуагъэкIэ, гъэрекIо Адыгэкъалэ къыхиубытэхэрэ псэупIэхэм сабыеу къащыхъугъэр, къэзыщагъэхэр, зэгокIыжьыгъэхэр зыфэдизхэр, ахэр ыпэрэ илъэсым елъытыгъэмэ зэрэнахьыбэр е зэрэнахь макIэр тигъэзет къидгъэхьан тлъэкIы.

Джыри мары, тызхэт илъэсым иапэрэ мэзищ кIэухэу фэхъугъэхэр Бэгъ Светэ зэфихьысыжьыгъэх. Нафэ къызэрэхъугъэмкIэ, а уахътэм къыкIоцI Адыгэкъалэрэ ащ къепхыгъэхэмрэ сабый 66-рэ къадэхъухьагъ. Ахэм ащыщэу 33-р пшъэшъэжъыех, адрэхэр шъожъыех. Ыпэрэ илъэсым имэзищ сабыеу къэхъугъагъэр 57-рэ. Ащ нафэ къешIы сабыеу къэхъухэрэм япчъагъэ къызэрэхахъорэр.

Ау лIэхэрэр нахьыбэ хъугъэ. ГъэрекIо мэзищым нэбгырэ 39-рэ лIэгъагъэмэ, джы ащ фэдиз уахътэм зидунай зыхъожьыгъэр 51-рэ.

Унагъо зэдэзышIэнхэу къэзэрэщагъэхэри зэрэнахьыбэр гушIуагъо. ГъэрекIо мэзищым къыкIоцI зы щыIэныгъэ гъогу зэдытехьагъэхэр, нысэщэ джэгоу щыIагъэр зэрэхъущтыгъэр 25-мэ, тызхэт илъэсым иапэрэ квартал а пчъагъэр зэрэхъугъэр 28-рэ.

(Тикорр.).

МВД-м къеты

Мэлылъфэгъум и 11-м къыщегъэжьагъэу и 18-м нэс АдыгеимкIэ МВД-м бзэджэшIэгъи 142-рэ щагъэунэфыгъ. Ахэм ащыщэу зы укIыгъэ Iоф, шъобж зытыращагъэр нэбгыри 4, бзылъфыгъэхэм ябэныгъэу 2, хъункIэн Iофэу 3, тыгъон Iофэу 41-рэ, гъэпцIэн Iофэу 9, наркотикхэм япхыгъэу 7, экономикэм ылъэныкъокIэ бзэджэшIэгъэ 13.

Республикэм игъогухэм тхьамафэм къыкIоцI аварии 3 къатехъухьагъ, ахэм зы нэбгырэ ахэкIодагъ, нэбгыри 3-м уIагъэхэр атещагъэхэ хъугъэ. Водитель 84-рэ ешъуагъэу рулым кIэрысхэу къаубытыгъэх.

Мэлылъфэгъум и 11-м Кощхьаблэ ыкIи Шэуджэн районхэмкIэ ОВД-м иIофышIэ зэхифырэ Iофым бзэджэшIэгъэитIу епхыгъэу къычIэкIыгъ. ИкIыгъэ илъэсым итыгъэгъазэ Кощхьаблэ щыщ нэбгырищым илъэс 15 зыныбжь кIалэу Мыекъуапэ щыпсэурэм къытыгъугъэ машинэу ВАЗ-21099-рэ зыфиIорэм щыщ пкъыгъохэр арищагъэх. ТыгъуакIом машинэр зэпкъырихи, хъулъфыгъищым арищагъ. Джырэ уахътэм машинэр зытыгъугъэм имызакъоу ащ хэлъ пкъыгъохэр зыщэфыгъэхэми уголовнэ Iоф къафызэIуахыгъ.

Мы мафэхэм илъэс 40 зыныбжь бзылъфыгъэу бзэджэшIагъэ зэрихьагъэу зэгуцафэхэрэр къаубытыгъ. Ар Мыекъуапэ щэпсэу. Мы илъэсым ищылэ мазэ шъхьаныгъупчъэр хихи, бзылъфыгъэр зэгорэм зыдэпсэущтыгъэ хъулъфыгъэм иунэ ихьи, дышъэм хэшIыкIыгъэ пкъыгъохэмрэ сотовэ телефонрэ къырытыгъукIыгъ. А зэпстэур хъулъфыгъэм янэ иягъ. Къэзэретыгъуагъэхэм бзылъфыгъэ тIурысэм псинкIэу гу лъитагъэп ыкIи полицием заявление ытхыгъэп. Уахътэ тешIагъэу мы хъугъэ-шIагъэмкIэ уголовнэ Iоф къызэIуахыгъ.

АдыгеимкIэ МВД-м и БЭП игъэIорышIапIэ иIофышIэхэм операциеу «Контрафакт» зыфиIорэр лъагъэкIуатэ. Мэлылъфэгъум и 14-м ахэм янэплъэгъу къыридзагъ Мыекъуапэ ищэпIэ чIыпIэу DVD дискхэр хэбзэнчъэу зыщащэхэрэр. Мы чIыпIэм диск 250-рэ къащаIахыгъ, авторскэ фитыныгъэхэр мыщ щаукъуагъэхэу оперативникхэм алъытагъ.

ЦIЫФХЭР ЗЫГЪЭГУМЭКIЫХЭРЭР

ХАБЗЭР ОУКЪОМЭ, УИШ ЧЫЖЬЭУ ЧЪЭЩТЭП

Къуаджэу Мамхыгъэ къикIыгъэ письмэм унэгъо заулэ кIэтхэжьыгъ. ЗыгъэгумэкIыхэрэ Iофыгъоу илъэситIу хъугъэу зэхамыфышъурэм игугъу ащ къыщашIы.

«Тэ къуаджэу Мамхыгъэ тыщыщ, урамхэу Кирпичнэмрэ Строительнэмрэ тащэпсэу. ТипсэупIэхэм апэмычыжьэу чырбыщ къызщашIырэ заводыр щыт. Заводымрэ тэ тиунэхэмрэ азыфагу илъ чIыгур хабзэм ий, ау илъэсым къехъугъэу заводым итхьаматэ ащ чIыгу рищызэ егъэфедэ. Шъофыр зэхатIыхьагъ, мэшэ инхэр къагъэнагъэхэу иIэх. Ахэм цIыф арыфагъэми, былым арыхьагъэми, къарыкIыжьышъущтэп. Тэмашъхьэм былым зимыIи, сабый зимыIи тесэп.

ИкIыгъэ илъэсым къоджэ зыгъэIорышIэжьыпIэм ипащэу Тэхъумэ Руслъани, заводым итхьаматэу Жэмадыкъо Рэмэзани къядгъащэхи, тадэгущыIэгъагъ. Зэм ащ нахьыбэрэ чIыгур рамыщыжьынэу, зэм чIыгоу ятIэ зэрахырэр ащэфыгъэу къытаIогъагъ. Жэмадыкъом итхылъхэр къытигъэлъэгъунхэу зетэIом, «джыри хьазырхэп» къытиIогъагъ.

Непэрэ мафэм къыфэдгъэзэжьымэ, тIэхэрэри техникэри типчъэIупэхэм къанэсыгъэх. Экскаваторымрэ хьылъэзещэ машинэхэмрэ анахь хэмылъэу тиунэхэр мэгырзых.

Жэмадыкъом къызеупчIыхэкIэ, «цIыфхэм сяупчIыжьи Iизын къысатыгъ» еIошъ, ареIо, ау цIыфмэ къяупчIыгъэп ыкIи къякIолIагъэп. Зэ къядгъащи тызыдэгущыIэм, машэхэр къыгъэсэижьынхэу къытиIогъагъ. Мэшэжъхэр зэрэщытхэу, джыри ахэм къахигъахъозэ, матIэ. ШIэхэу тикъэлапчъэхэм къанэсыщтых. Сабыйхэр щыджэгунхэу футбольнэ площадкэу ашIыгъэм рыгъунэ акъутагъ.

Тирайон Iэшъхьэтетхэуты зкIэрыхьагъэхэри къыддеIагъэхэп, ятIэри етIупщыгъэу ращы.

М. Былымыхьэр, Н. Хьакурынэр, А. Кубэщычыр, Къ. Иныхъур, М. Бгъуашэр, нэмыкIхэри.

Машэр щынагъо

Письмэм итхагъэм ишъыпкъапIэ зэдгъэшIэнэу Шэуджэн районым тыкIогъагъ. Чырбыщ къэзышIырэ заводым тынэмысызэ, ятIэр къызэрахырэ мэшэшхор тлъэгъугъэ. Заводыри машэри зэпэблагъэх. ЯтIэр арызэу машинэшхохэр IукIыхи, заводым фагъэзагъ, экскаваторыр машэм ыбгъукIэ щытыгъ.

Шъофыр хьылъэзещэ машинэхэм зэхаутагъ. Унагъохэм адэжь блэкIырэ гъогури зэхэкъутагъ. Карьерыр иныы ыкIи куу. КъэшIыхьагъэ гори иIэп. Ар цIыфхэмкIи, хьайуанхэмкIи, сабый джэгулэхэмкIи щынагъо. Тхьэм рерэмыгъафэхэ нахь, къызэримыкIыжьышъущтхэр гъэнэфагъэ.

Ау карьер зышIырэ цIыфым ыгъэцэкIэн фэе Iофхэм афэгъэхьыгъэу хабзэхэри, шапхъэхэри щыIэх. Ахэм къыдалъытэ машэм ехыпIэ (ар къыдэкIоежьыпIэуи щытыщт) фэпшIынэу. Е укъырыдэкIоежьышъунэу, нахь лъхъанчэу машэм чIыпIэ горэ къыфэбгъэнэнэу щыт.

Мыщ щатIыгъэ машэм ыгъунэ зандэхэм уакIэрыхьанкIэ щынагъо. Джащ фэдэу цIыфхэри, хьайуанхэри зэрэмыфыкъонхэу карьерыр къэшIыхьэгъэн фае.

ЗэхатIыхьэгъэ чIыпIэм псэупIэм итеплъи къыгъэдахэрэп, гуихэу мэшэшхор унэхэм апашъхьэ къиуцуагъ.

Тарихъым щыщ. Чырбыщ заводыр районым зыщашIыгъэр илъэс 60 фэдиз хъугъэ. Совет хабзэм илъэхъан ар районым ыгъэфедэщтыгъ, нэужым совхозэу «Зарям» ыщэфыжьыгъагъ. Демократие псэукIэм тызытехьэм Iоф ымышIэу илъэс заулэрэ щытыгъ, етIанэ Жэмадыкъо зэшыхэм бэджэндэу аштэгъагъ, аужырэ илъэсхэм ащэфыжьыгъэу аIо. Заводым чырбыщ къызигъажъэрэр илъэситIу хъугъэ. Ар районым исхэми, нэмыкI чIыпIэхэм къарыкIыхэрэми ащэфы, аужырэ лъэхъаным Абхъазым ащэ.

Жэмадыкъор заводым зыщытэмыгъотым къоджэ чIыпIэ зыгъэIорышIэжьыпIэм ипащэ дэжь тыкIуагъ. ТIури къалэм ежьагъэхэу къычIэкIыгъ. Тызэряжэщтыр, тызэрадэгущыIэн фаер телефонкIэ арядгъэIуагъ.

Хэта лъыплъэн фэягъэр?

ТызфэкIогъэ Iофым изытет щыдгъэгъозэнэу тызщыгугъыщтыгъэр район администрацием ипащэрэ иIофышIэхэмрэ. Мамхыгъэ чылэгъунэм чIыгур зыкIыщызэхатIыхьэрэм, ар зышIэрэм фитыныгъэ иIэ-имыIэр, цIыфхэр къызкIагъэтхьаусыхагъэхэр зэдгъэшIэнэу тыфэягъ. Хэбзэ мылъкум изегъэкIон фэгъэзэгъэ комитетым ипащэу Ожъ Рамзин ары тыздэгущыIагъэр. Письмэу къытфатхыгъэм ит къэбарыр зыфэгъэхьыгъэр ащ фэтIотагъ.

Рамзин къытиIуагъэр: «Рэмэзан район администрацием къакIуи, ятIэ къызэрищын чIыпIэ зэрэфаер къытиIогъагъ, фэдгъэнэфэнэу къыкIэлъэIугъагъ. ЧIыпIэ администрацием ипащэ игъусэу цIыфхэм заIуигъэкIагъ, ахэм апэблагъэу карьер зэрэщитIыщтыр араIуагъ, адрэхэри къезэгъыгъэх. Ежьым чIыгур зыфэдэр аригъэуплъэкIумэ ыкIи къычIахын алъэкIыщт пчъагъэр къагъэнафэмэ, республикэ гъэIорышIапIэм Iизын къыритынэу щытыгъ».

<u>Зэрэщытыгъэр письмэм къыщеIо.</u> Унашъо зышIыгъэри амышIэу, зы нэбгыри адэмыгущыIэу тIэныр рагъэжьэгъагъ. Къэбар зымышIэхэрэр зэхэгущыIэжьыхи, къоджэ тхьаматэм къеджэгъагъэх. ХъурэмкIэ зеупчIыхэм, «шъорыба тIэнхэу Iизын язытыгъэр» къариIуагъ.

Жэмадыкъори къарагъащи еупчIыгъэх. МэфитIу-щы горэм ятIэ рищынышъ, машэр къыгъэсэижьыщтэу къыгъэгугъэгъагъэх, ау непэ къызнэсыгъэм матIэ.

— ЦIыфхэм псыри къафищагъ, остыгъэхэри къафигъэблагъэх, — еIо Рамзин.

Ежь Жэмадыкъом цIыфхэм ямэкъупIэ зэрэзэхитIыхьэрэм пае унагъохэм мэкъу кухьэ зырыз къафищэнэу ыгъэгугъэгъагъэхэуи нэужым къытиIощт.

<u>Зэрэщыт шъыпкъэр.</u> Зэрэтэмашъхьэу зы остыгъэ закъу къыщыпашIагъэу алъэгъугъэр. ЗылъэкIыгъэхэм ежь ямылъкукIэ зэрагъэуIуи, «кобрэхэр» палъагъэх. Пызымылъэшъугъэхэм ягъогуи, ящагухэри зэрэшIункIых.

— ЦIыфхэми адэгущыIагъэу ыкIи къыфадагъэу Жэмадыкъор матIэу тэри къытщыхъугъ. Ащ фэдэу ары къэбарыр къызэрэдгъэсыгъэр. Ау тэ Рэмэзан карьерыр фэттIупщыгъэп, ащ ыпэу ежьым карьерым ипроекти, нэмыкIэу ищыкIэгъэ тхылъхэри пилъхьанхэ фэягъэ. Зэхэтфыщт, — къытиIуагъ Рамзин.

ТыздэгущыIагъэхэм къаIохэрэр зэрэзэтемыфэхэрэм, пцIыусыныр къызэрэхахьэрэм шъыпкъэм ышъхьэ къызэрэрамыхырэр къыхэщы. ТизэдэгущыIэгъу ыкIэм зыфэкIом, Ожъ Рамзин Тэхъумэри, Жэмадыкъори, цIыфхэри зэIуагъэкIэнхэу, Iофыр зэхафынэу, макъи къытагъэIужьынэу тыкъигъэгугъагъ. Тежэщт письмэм иджэуап, къытфэтхагъэхэми ар анэдгъэсыжьыщт.

Жэмадыкъо Рэмэзани тыIукIагъ. ШIоигъохэри, Iофыр зэрэзэпыгъэфэгъуаери, проектым иягъэшIын зэрэлъапIэри къытфиIотагъэх. ЯтIэ фаеу чIыпIэ зэфэшъхьафхэм зэрятIагъэмкIи, ежь зыфаем фэдэ ятIэр зэрэмакIэмкIи тхьаусыхагъэ. Икъиныгъохэр зыфэдэхэр къыдгуригъэIуагъэх.

Итхылъхэр хьазырхэп

КъыдгурыIуагъ къытиIуагъэр. Тэри ежьым къыгурыIотшIоигъу къин хэмылъэу анахь Iоф цIыкIури зэшIохыгъэ зэрэмыхъурэр. Федэ къыпфэзыхьэу, уиунагъо зэрэпIыгъэу, ущызгъэIэрэ предприятиер хэбзэ ыкIи шэпхъэ гъэнэфагъэхэм атетэу зэрэбгъэпсынэу щытыр ышIэн фае. Зыгорэ къыпфагъэкIуатэми, къамыгъэлъагъоми, чIыгур бэджэндэу къыуатыгъэми, хабзэр уукъонэу щытэп. Ащ нэмыкIэу, цIыфхэм яфэшъошэ шъхьэкIэфагъэ афэпшIынэу щыт, ар нахь къиныIу ыкIи нахь Iоф. Ахэр бгъапцIэхэмэ, цIыфыгъэкIэ уапэмыгъокIымэ, къыпфагъэгъущтэп.

Хэт сыд ыIуагъэми, цIыфхэм лажьэ зэрямыIэр къыбгурыIонэу щыт. Заводыр зыер ахэм язэгъыгъэу, агурыIуагъэу щытыгъэмэ, тхьаусыхэ тхылъ къызэрамытхыщтыгъэр гъэнэфагъэ.

Ежьым къызэриIоу IэпыIэгъу афэхъугъэмэ, ышIагъэр къыIожьышъунэу щыт. Хэт къыфидагъэми, тхылъхэр пимылъхьагъэу хэбзэ чIыгур ытIын зэрэфимытыгъэр къыгурыIогъагъэмэ нахь тэрэзыгъ.

Заводым Iоф ешIэмэ, ятIэ къызэрэращалIэрэр гъэнэфагъэ. ЧIыгур атIымэ, проекти щыIэн фае, щыIэмэ администрацием ышIэнэу щыт.

ЗэкIэми хъугъэри, зэрэхъугъэри ашIэнкIи хъун, амышIэми, ашIэн фэягъэ. Арышъ, Рэмэзан изакъоп хэукъоныгъэ зышIыгъэр. Демократием къикIырэп узыфаер зэкIэ пшIэнэу.

ЦIыфхэр агу рамыгъэIэжьыгъагъэхэмэ, письмэр къызэрамытхыщтыгъэри зэкIэми къагурыIонэу къытшIошIы (адыгэхэм тхьаусыхэнхэр якIасэп).

КIэухым: район гупчэм тыкъыдэкIыжьыгъэу къалэм тыкъэкIожьызэ, карьерым машинэхэри, экскаваторыри зэрэIукIыжьыхэрэр телефонкIэ къытеохи къытаIуагъ. Нэужым мэшэшхоу атIыгъэм ятIэ ратэкъожьынэу зэрэрагъэжьагъэри тагъэшIагъэ. Тигуапэ. Iофыр гъунэм нагъэсынэуи тэгугъэ.

ШЪАУКЪО Аслъангуащ.

ХАТЭМ УНАГЪОР ЕГЪАШХЭ

ХэтэрыкI пасэхэр къагъэкIых

Джэджэ районым щыщ къутырэу Прогрессым щыпсэурэ Мокшановхэм яунагъо теплицэхэм хэтэрыкI зэфэшъхьафхэр къащыгъэкIыгъэнхэм зыпылъыр илъэсиплI хъугъэ. А IофшIэныр зэхэзыщагъэр ыкIи ащ нахь апылъыр унагъом ышъхьэу Александр ары, ащ IэпыIэгъоу иI ишъхьэгъусэу Татьянэ. КIэлитIоу яунагъо щапIухэрэми арагъэшIэн агъоты.

Мокшановхэм яунагъо теплицэу иIэхэм квадратнэ метрэ 300 фэдиз аубыты. Мы лъэхъаным ахэм ащагъэтIысыгъэ нэшэбэгум къыкIачыщтхэр ащэхэу шIэхэу рагъэжьэщт. Тапэрэ илъэсхэм афэдэу, мыгъи нэшэбэгур къалэхэу Курганинскэ е Мыекъуапэ ащащэщт, зэкIэ зэхэубытагъэу зы килограммым уасэу раIолIэщтыр сомэ 70 — 75-рэ.

Ежьыр бэдзэрым зыкIыщымыщэрэмкIэ тызеупчIым Александр къызэриIуагъэмкIэ, теплицэхэм Iоф ащишIэным уахътэр зэкIэ пэIохъэ. Ащ дакIоу зэрэхигъэунэфыкIырэмкIэ, теплицэхэм яшIынрэ яIыгъынрэ атекIуадэрэр макIэп. ГущыIэм пае, метрэ 15 зикIыхьэгъэ ыкIи метри 6 зишъомбгъогъэ теплицэр зэтегъэпсыхьэгъэным сомэ мин 35-рэ фэдиз пэIухьэу ащ еIо. ИкIыгъэ илъэсым чIыфэу банкым сомэ мин 58-рэ къыIахи, ар зэкIэ теплицэ иным ишIын пэIуагъэхьагъ.

— Къалэу Курганинскэм Голландием къыщагъэкIырэ хэтэрыкI чылапхъэхэр къыщэтэщэфых, — еIо Александр. — Нэшэбэгу лъэпкъэу «Герман» зыфиIорэм ичылэпхъэ 1000 къэтщэфыным пае сомэ 1200-рэ, джащ фэдэу помидор зы чылапхъэм пае соми 4 ттын фаеу мэхъу.

Теплицэхэр гъэфедэгъэнхэм фэшI хьакуитIу ачIагъэуцуагъ, ахэм къарыкIырэ трубэхэр теплицэхэм ащызэбгырыщыгъэх. ЧIыпIэ администрацием ипащэ иунашъокIэ жъы хъугъэ чъыгхэр къызщыкIыхэрэ чIыпIэхэр къутырым дэсхэу теплицэхэр зиIэхэм атыригощагъэу, ахэр раупкIыхэшъ, пхъэкIэ агъэфедэх. Мошкановхэм яунагъуи ащ фэдэ пхъэу ыгъэхьазырыгъэр сезон заулэ фэхъущт.

— Дэигъэп, газыр теплицэхэм ятщалIэзэ, ахэр дгъэфабэщтыгъэхэмэ, — еIо Александр. — Ау непэ трубэхэм ыкIи оборудованием ауасэ зэрэиным къыхэкIэу ар зэшIотхын тлъэкIырэп. Газыр дгъэфедэмэ тэркIэ бэкIэ нахь IэшIэх, сыда пIомэ чэщым сыхьатитIу пэпчъ укъэтэджызэ хьакум пхъэр иплъхьаныр ищыкIэгъэжьыщтэп.

Джащ фэдэу Александр зымыгъэрэзэрэ Iофыгъохэм ащыщ теплицэхэм къащигъэкIырэ хэтэрыкIхэм яIугъэкIын къиныбэ къызэрэпыкIырэр. ЗэкIэ зэхэубытагъэу нэшэбэгур бэдзэрым иIофышIэхэм зэрарищэрэм къыхэкIэу зэгорэм рихьухьэгъагъ ар зыщэфыхэу зыщэжьыхэрэм аIэкIигъахьэзэ ышIынэу. Ау ащи ежьым IофшIэгъабэу зэшIуихыхэрэм къапэкIэкIон тэрэз хихын ылъэкIыгъэп.

— Дэгъугъэ тикъутыр хэтэрыкIхэр зыIэкIэдгъэхьащтхэ кооператив щызэхащэгъагъэмэ, — еIо ащ. — Арэущтэу агъэпсышъугъагъэмэ, теплицэм фэгъэзагъэхэу тикъутыр дэсхэм федэу къаIэкIахьэрэр хэхъощтыгъ. Ащ дакIоу къэралыгъом иIэпыIэгъуи тищыкIагъ. Дгъэфедэщт материалхэр къэтщэфыхэзэ тэ теплицэхэр тшIыщтыгъэ, ащ тедгъэкIодагъэм щыщ Iахь бюджетым къытфызэкIигъэкIожьэу ыгъэпсыгъагъэмэ дэгъугъэ.

Мокшановхэм яунагъо зыгъэгумэкIыхэрэм ащыщэу джыри зы Iофыгъо игугъу къэтшIыщт. Илъэс къэс псыутIэу зигъунэгъухэм псыр къыдэкIэу къакIаомэ Iофышхо хидзэхэу къызэрэхэкIырэр макIэп. Мары мы илъэсыми псыр теплицэхэм къакIэогъагъ, унэу зыщыпсэухэрэм къылъыIэсынкIэ къэнэжьыгъагъэр мэкIэ дэд. Александрырэ ыкъо нахьыжъырэ чэщитIум къыкIоцI теплицэхэм псыр акIэгъэкIыжьыгъэным пылъыгъэх.

— Тиунэ 1959-рэ илъэсым тшIыгъэ, — еIо Александр ишъхьэгъусэу Татьянэ. — А лъэхъаным псыхъо цIыкIум фэшъхьафэу псыутIэ тигъунэгъугъэп. Джы мары псыутIэу щыIэ хъугъэм зэрарыбэ къытехы. Тигукъао бэмэ алъыдгъэIэсыгъ, ау ахэм джырэкIэ зи IэпыIэгъу къызэрэтфэхъунхэ IофшIэн зэшIуахыгъэп.

ЛIЭХЪУСЭЖЪ Хьаджэрэтбый.

Сурэтым итыр: **Мокшанов Александр теплицэм къыщигъэкIыгъэ помидорхэр къегъэлъагъох.**

ТЭХЪУТЭМЫКЪОЕ РАЙОНЫМ КЪЫРАТХЫКIЫХ

Янэплъэгъу рагъэкIыхэрэп

Тэхъутэмыкъое районым ипащэхэм анаIэ зытырагъэтырэмэ ащыщ еджапIэхэмрэ сабый IыгъыпIэхэмрэ язэтегъэпсыхьан. «НыбжьыкIэхэмрэ кIэлэцIыкIухэу еджапIэм зикIогъу мыхъугъэхэмрэ апае зыми тышъхьасыщтэп, зыми теблэщтэп», — еIо районым иадминистрацие ипащэу Пщыдатэкъо Ризо. — Ахэр ары тэ тигугъапIэхэр, ахэр ары тэ тиIофхэр ыпэкIэ лъызыгъэкIотэщтхэр.

Районым ипащэхэм яIорэяшIэрэ зэтекIыхэрэп. Хабзэ зэрафэхъугъэу, нахьыпэ рапшIэу учреждениехэр къакIухьэ, Iофхэм язытет зэрагъашIэ. Ахэм афэдэ Iофтхьабзэхэм ягъэцэкIэн район гупчэм анахь пэIудзыгъэ псэупIэхэмкIэ къаублэ. Администрацием загъэзэжьырэм комиссием хэтхэр зэIокIэх, IэпыIэгъу зэратыщтхэм, амалэу яIэхэм атегущыIэх.

БэмышIэу Пщыдатэкъо Ризо Псэйтыку еджапIэм щыIагъ. Районым ипащэ иапэрэ гуадзэу ЯхъулIэ Юрэ, Афыпсыпэ къоджэ псэупIэм иIэшъхьэтетэу ДзэлI Аслъан, гъэсэныгъэм игъэIорышIапIэ ипащэу Шъхьэлэхъо Нурбый, журналистхэр игъусагъэх Пщыдатэкъо Ризо.

ЕджапIэм идиректор, ащ игуадзэхэм, кIэлэегъаджэхэм, еджакIохэм аIукIагъэх, егъэджэн-пIуныгъэ Iофхэм язытет зэрагъэшIагъ.

ЕджапIэм иIофшIэнхэр нахьышIоу зэхэщэгъэнхэмкIэ пэрыохъоу щыIэхэм атегущыIагъэх. Спортзалым изытет нахьышIу шIыгъэныр тефэ, зэрэпсаоу гъэцэкIэжьыгъэн фае. Библиотекэмрэ музеимрэ зычIэт унэхэр цIыкIух, унэм ычIэгъ ренэу псы чIэуцо. Ащ сыд рашIагъэкIи, нахьышIу хъурэп.

Районым ипащи, игъусэхэри Тэхъутэмыкъое гурыт еджапIэу N 1-м икIэлэегъэджэ коллективи IукIагъэх. Районым иэкономикэ изытет, непэрэ Iофыгъоу щыIэхэм, къэкIощт уахътэм гухэлъэу щагъэуцугъэхэм кIэлэегъаджэхэр нэIуасэ афэхъугъэх. ЕджапIэм щыкIагъэу иIэхэми, зыфэныкъохэми алъыIэсыгъэх. Спортзалым ишъхьаныгъупчъэхэр жъых, электропроводкэм изытети джащ фэд.

Отраднэ гурыт еджапIэм щыкIагъэу иIэхэр комиссием зэригъэшIагъэх: еджапIэм иятIонэрэ къат щыIэ кабинетхэм яшъхьаныгъупчъэхэр жъых, Iуахынхэ алъэкIырэп, еджэпIэ чIэхьагъум бгъагъэ ищыкIагъ, еджапIэм екIоу гъогу шIыгъэн фае, машэ бэу иIэшъ, лъэшэу щыкIогъуай, охътэ кIэкIым къыкIоцI пэрыохъоу яIэхэр дагъэзыжьынхэу кIэлэегъаджэхэр агъэгугъагъэх.

Инал, Пэнэхэс идинлэжьхэр къыожэх

Пэнэхэс Тэхъутэмыкъое районым хэхьэ, Адыгэ Республикэм итыгъэкъохьапIэ гъэзагъэу щыс. Шапсыгъэ къоджэхэу: унэгъо 450-м къехъу дэс, нэбгырэ минитIу фэдиз щэпсэу. Пэнэхэс ехьылIагъэу мыщ фэдэ къэбархэр къызыкIасIорэм лъапсэ иI — илъэс 18 хъугъэу Тыркуем къикIыжьи Адыгеим къэкIожьыгъэ Чэтэо Инал къэстхырэм еджэ сшIоигъу.

Джы гъэзетеджэмэ Iофыр зытет шъыпкъэр къагурыIоным пае къэсэтхы. ИлъэсипшI пчагъэхэм, нэмыкI адыгэ къуаджэхэм афэдэу, Пэнэхэси мэщыт дэтыгъэп, Тхьэр зышIошъ хъугъэхэм гъэбылъыгъэкIэ диныр алэжьыщтыгъ. Ащ тетэзэ, «зэхъокIыныгъэкIэ» зэджэгъэхэ илъэсхэр къэсыгъэх, щыIэныгъэми зэхъокIыныгъэхэр фэхъугъэх, шъхьафитэу диныр алэжьы.

Пэнэхэс щыщэу, Адыгэ Республикэм культурэмкIэ иминистрэу Чэмышъо Гъазый Иорданием зыщыкIуагъэ горэм ащ щыпсэурэ Тыгъужъ Кемалэ IукIэгъагъ. ГущыIэгъу зызэфэхъухэм, Пэнэхэс мэщыт зэрэдэмытыр, ар ашIынэу ахъщэ зэрамыгъотырэр Гъазый Тыгъужъым риIотагъ.

Ащ тетэу мэщытым ишIын аубли, шэкIогъум и 15-м 2008-рэ илъэсым Тыгъужъ Кемалэ къытIупщыгъэ ахъщэмкIэ ар ашIи къызэIуахыгъагъ. А мафэм зэхахьэм хэлэжьагъ Адыгэ Республикэм и Президентэу ТхьакIущынэ Аслъан. Псэуалъэм ишIын пэщэныгъэ дызэрихьагъ ыпшъэкIэ зыцIэ къыщеIогъэ Чэтэо Инал, ащ прорабэу игъусагъ Батэ Азэмат.

Къуаджэм ифэндэу, Iимамэу Джарымэ Шырахьмэт къеIуатэ: нэбгыритIум дэгъоу Iоф ашIагъ, охътэ кIэкIым къыкIоцI мэщытым ишIын аухыгъ. Дахэ тимэщыт, динлэжьхэр кIэгушIух. Унэ кIоцIыр зэпэлыдыжьы. Джэхэшъо тедзэ алырэгъу дэхэ цIыкIухэу 48-рэ динлэжьхэм яахъщэкIэ къащэфыгъ. Нэмазым гурытымкIэ нэбгырэ 40 — 45-рэ къэкIо. Бзылъфыгъэ динлэжьхэм янэмазшIыпIэ шъхьафы, ятIонэрэ къатым гъэзагъэ, зэхэмысхэу хъулъфыгъэхэмрэ бзылъфыгъэхэмрэ нэмаз ашIы.

Мэщытым ишIын чанэу пэнэхэсхэр хэлэжьагъэх: унэм ылъачIи, чIыпIэм икъэIэтыни (мы чIыпIэр орыжьыгъ) акIуачIэкIэ зэшIуахыгъ. Iофымэ анахь Iофыжьыр мэщытыр зэрэныкъошыр ары. Илъэсищым ежьагъ зылажьэрэр щыкIэгъабэ иIэу.

— Мэщытыр къызэзIуахым, амыухыгъэу къэнагъэхэр къыкIэлъыкIощт илъэсым ыухыжьынхэу Инал гущыIэ къытыгъагъ, — еIо Шырахьмэт, — ау 2010-рэ илъэсыри икIыгъ, Чэтаор къэлъэгъожьырэп. Сомэ миллиони 3-рэ мин 250-у мэщытым ишIын хэкIодагъэу къыIорэр тэрэзэп, ащ пае зы тхылъ горэми сыкIэтхэжьыгъэп ыкIи сыкIэтхэжьыщтэп. Мэщытым газыр ищагъэп, чъыIэ унэ кIоцIыр, ау нэмаз тэшIы, зэпыдгъэурэп.

Инал гущыIэу къытыгъагъэмэ ащыщых газкIэ унэр къэфабзу шIыгъэныр, мэщытым къыгъэгъунэрэ чIыпIэхэр — унэIухьапIэр, щагур, машинэгъэуцупIэр — асфальткIэ пкIэгъэнхэр, ау ащыщ гори гъэцэкIагъэ хъугъэп.

Ащ фэд IэзэнджапIэм дэжь чIыпIэ-чIыпIэу ощхыр къыкIэщхы, унашъхьэр зэблэхъугъэн фае, дэпкъыр къэупсапсэ. Мы илъэсым, щылэ мазэм, Мыекъуапэ сыкIогъагъ муфтиеу Емыж Нурбый дэжь. Инал сигъусэу тызэIукIэмэ, Iофым хэкIыпIэу фэхъущтым тызэдеусэн гухэлъ сиIагъ. Инал телефонкIэ макъэ езгъэIугъ, тежагъ, ау къэкIуагъэп.

Мэщытым ыкIоцI, джэхашъомрэ кIашъомрэ азыфагу, илъэгагъэр метритфрэ ныкъорэ мэхъу. ДагъэкIэ Iоф зышIэрэ радиаторищ дгъэуцугъэ, ау кIуачIэ фэхъухэрэп — чъыIэ унэ кIоцIыр, псыфабэ щыIэп.

Мэщытым ишIын пэIухьащт ахъщэр къэзытIупщыгъэ Тыгъужъ Кемал илIыкIо Пэнэхэс къэкIогъагъ мэщытэу ашIыгъэм еплъынэу. Къэбарыр къэкIуагъэм зехыжьым, Тыгъужъым ыIуагъэри къуаджэм къэсыжьыгъ: «Сэ къэстIупщыгъэ ахъщэм мраморым хэшIыкIыгъэ мэщыт къышIыщтыгъэр».

Арышъ, Инал, пэнэхэсхэмкIэ тыожэщт, Iофым шъхьэихыгъэу тытегущыIэ, шъыпкъэр зэдгъашIэ тшIоигъошъ. Лъэшэу тыфай щыкIагъэхэр дэдгъэзыжьынхэу.

ХЪУЩТ Щэбан.

Тиюбилейхэр

ЦIыфхэм ылъэкIыщтыр афишIагъ

Адыгэ Республикэм ишъэо цIэрыIу Къэрэщэе-Щэрджэсым ипсэолъэшI ялый!
ЦIыфхэм апае щыIагъ, лэжьагъэ, ТэркIэ тшы шъыпкъэм ар фэдагъ.

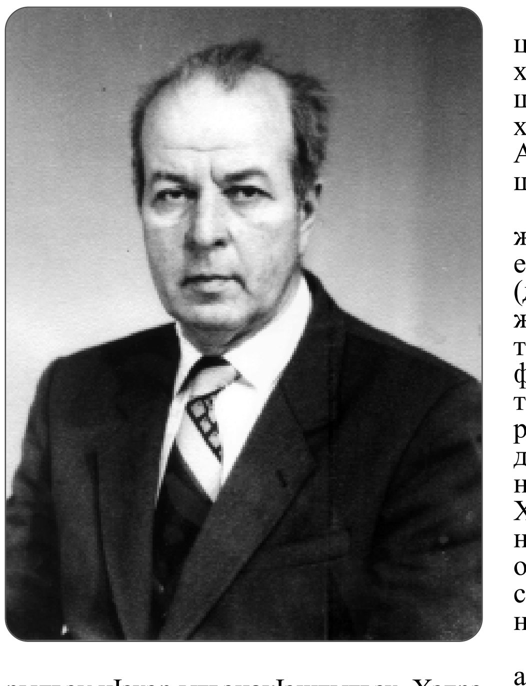

Иуаныкъо Аскэр зэкIэ байныгъэу иIагъэр зэуи арыхэп — диплом плъыжьыр, зэбгъэпшэн фэдэ щымыIэ, тхылъ мин заулэ хъурэ библиотекэу иунэ щызэIуигъэкIагъэр ыкIи акъылкIэ ушъэгъэ шъхьэу Тхьэр къызэретагъэр. ЦIыф Iушэу, сыд фэдэ упчIи бэрэ емыгупшысэжьэу джэуап къызэрэритыжьыщтыгъэм фэшI зэкIэри «ходячэ энциклопедиекIэ» еджэщтыгъэх.

Ар цIыфхэм шIу горэ афишIэным пае псэущтыгъэ, Iоф ышIэщтыгъэ. Тэ, трестым иIофышIэхэмкIэ ар тшы шъыпкъэм фэдагъ. Аскэр цIыфхэм унэхэр, псэуалъэхэр афишIыщтыгъэх. Ежь ышъхьэ пае ышIыгъэ щыIэп, особняк кIэракIи, гараж дэгъуи иIагъэп. СССР-р зызэбгырэзыжьым, объединением ипащэхэмрэ подведомственнэ подразделениехэм яIофышIэхэмрэ — ахэр зэкIэ партием хэтыгъэх — къоджэ псэолъэшIхэм мылъкоу яIагъэр пыут дэдэу приватизацие ашIыгъ, Иуаныкъор мылъкум енэцIыгъэп, сыда пIомэ сыдигъокIи шъыпкъагъэ хэлъэу щыIагъ, илэжьапкIэ блэIэбыкIыгъэп. Фэягъэп.

Аскэр Адыгеим щыщ къуаджэу Къунчыкъохьаблэ 1931-рэ илъэсым жъоныгъуакIэм и 7-м къыщыхъугъ. Илъэс 65-у къыгъэшIагъэм щыщэу ащ ызыныкъо нахьыбэр — илъэс 35-р тихэку — Къэрэщэе-Щэрджэсым щигъэкIуагъ, ар лъэшэу шIу ылъэгъущтыгъэ, ныбджэгъубэ щыриIагъ. ВУЗ-р къызеухым ыуж ащ къычIатIупщыгъэхэм афэдэу илъэситIу горэу нэмыкI IофшIапIэ щигъэкIуагъэр хэбгъэкIымэ, Аскэр «Карачайчеркессельстрой» зыфиIорэ закъор ары зыщылэжьагъэр, илъэси 6-м къыкIоцI, партием ар хэмытызэ, мастерым щыригъажьи, ПМК-м иначальникэу, трестым иинженер шъхьаIэу Iоф ышIагъ. Аужырэ илъэс 17-м, пенсием кIоным ыпэкIэ трестым иуправляющэу, ащ игуадзэу ыкIи объединением иначальник экономикэ IофыгъохэмкIэ игуадзэу Iоф ышIагъ.

НахьыпэкIэ типсэолъэшI индустрие ащ фэдэ космическэ псынкIагъэ хэлъэу Iоф ышIагъэп. Коммунистическэ тоталитаризмэм иилъэсхэм бригадэм, участкэм, отделым Iэшъхьэтетэу партием хэмыт цIыф тырагъэуцоныр зэгъорэ дэд ныIэп къазэрадэхъущтыгъэр, ар къыдэплъытэмэ, Иуаныкъо Аскэр иIэнатIэкIэ зэрэдэкIоягъэр Гиннесс итхылъ ирекордхэм ябгъапшэ хъущт. Зэгорэми ар коммунистхэм яленинскэ партие хэтыгъэп, джащ фэдэуи Аскэр къулыкъу лъэоянэм тетэу ышъхьагъкIэ дэзыщэен иIагъэп. Иуаныкъор, ежь шIэныгъэшхоу иIэхэм, мыпшъыжьэу Iоф зэришIэрэм яшIуагъэкIэ ренэу ыпэкIэ лъыкIуатэщтыгъэ, зыгорэм иIэпыIэгъу ежэщтыгъэп.

ЗышIэщтыгъэ пстэуми Аскэр агу къызэринэжьыгъэр зэчый зиIэ, адрэхэм лъэныкъо горэхэмкIэ къахэщырэ, псэ къэбзэ, гу къабзэ зиIэ ныбджэгъушIоу ары. Лъэпкъ пстэури зэфэзыгъэдэрэ, шъхьэкIафэ пстэуми афэзышIырэ цIыфыгъ. ЫмакъэIэтыгъэу анахь цIыкIуми дэгущыIэныр икIэсагъэп Аскэр.

ЛIэшIэгъу плIанэм ехъурэ капитальнэ псэолъэшIыным ыкIи гъогу шIыным сащыдэлэжьагъэшъ, Аскэр фэдэ пащэ сыIукIагъэп, ыIэмычIэ илъхэм хэукъоныгъэу хашIыхьагъэхэр ежь илажьэу ыгъэуцущтыгъэ.

Иуаныкъо Аскэр лIыгъэ зыхэлъ Iэшъхьэтетэу зыкъигъэлъэгъуагъ, ар зыщыщынэрэ щыIагъэп — партийнэ-советскэ IофышIэхэу сыдигъокIи пхъэшэ-нэшаеу зызгъэпсыхэрэми, правоохранительнэ органхэми, сыда пIомэ игъом, зэрищыкIагъэм тетэу икъулыкъукIэ пшъэрылъэу иIэхэр ыгъэцакIэщтыгъэх. Хэтрэ коммунист нахьи нахьышIоу ащ Iоф ышIэщтыгъэ.

КъЩР-м итхьаматэ игуадзэу Акъбашъ Борис загъэуцум, ащ ыуж бэ темышIэу ар экономическэ шIэныгъэхэмкIэ доктор, профессор ыкIи общественнэ-политическэ IофышIэшхо хъугъэ, 1966-рэ илъэсым игъатхэ псэолъэшI-монтажнэ организациехэм яIэшъхьэтетхэр зыхэлэжьэрэ зэIукIэ зэхищэгъагъ. А зэIукIэм сельстройтрестым иинженер шъхьаIэу Иуаныкъо Аскэр пхъашэу фигъэпытагъ КПСС-м ихэку комитет зэрэрихъухьагъэм тетэу объектэу мэхьанэшхо зиIэр — еджапIэр ара, хьауми былымхъупIэ комплексышхор ара — игъом атынэу. Иуаныкъом зэкIэми зэхахэу къыIуагъ, партием ихэку комитет пIалъэу ыгъэнэфагъэр тэрэзэп, сменитIоу IофшIэныр зэхащэми, пIалъэм ехъулIэу объектыр атын алъэкIыщтэп.

Акъбашъым ыгу рихьыгъэп ащ фэдэ джэуапыр. Иуаныкъом пхъашэу фигъэпытагъ, Хэку комитетым зэригъэнэфагъэу объектыр ипIалъэм ехъулIэу замытыкIэ Иуаныкъом, партийнэ взыскание пхъашэ къызэрежэрэр, ары пакIошъ, КПСС-м хагъэкIын зэралъэкIыщтыр.

Иуаныкъом иджэуап хьазырыгъ:

— Хьау, сыхэжъугъэкIынэп...

— УхэдгъэкIыщтышъ, укIэмыупчIэжь...

— Хьау, сыхэжъугъэкIынэп. Шъо джырэкIэ шъуипартие сышъуштагъэп...

Ащ фэдэ джэуап Акъбашъыр ежэгъахэп. Хэку трест шъэджашъэм инженер шъхьаIэу партием хэмыт специалистыр лэжьэныр къызэремыкIурэр Акъбашъым ышъхьэ къихьагъэп. IэнэтIэшхом зышъхьэ ыгъэутэбжьэгъэ лIым къехъулIагъэр шIоемыкIугъ, ау сэмэркъэум къыхищыжьыгъ:

«Арэу оIомэ... Гъэтэрэзыжьыгъуае хъунэп ар... Аскэр Рэщыдэ ыкъор, непэ КПСС-м ухэтэгъахьэ, неущ ухэтэгъэкIыжьы.

1958 — 1998-рэ илъэсхэм трестым иIофышIэ пчъагъэм правительственнэ наградэ лъапIэхэр афагъэшъошагъэх. Лениным иорден зэратыгъэхэм ащыщых прорабэу Анастасия Ченцовар, столяр-станочникхэм ябригадирэу Николай Шевченкэр, Октябрьскэ Революцием иорден водителэу Николай Верченкэм фагъэшъошагъ. РСФСР-м и «Заслуженнэ псэолъэшI» зыфиIорэ щытхъуцIэр экскаваторщикэу Шэуджэн Сыхьатбый къыфаусыгъ. Ащ фэдиз правительственнэ наградэ хэкум, краим, Темыр-Кавказ регионым япсэолъэшI-монтажнэ трест горэми къыфагъэшъошагъэп. А гъэхъагъэхэм Иуаныкъо Аскэр иIахьышхо ахэлъ, ау, гукъау нахь мышIэми, ифэшъошэ уасэ фашIыгъэп. КПСС-м хэмытыгъэм цыхьи фашIыщтыгъэп...

Гъунэ имыIэу зисэнэхьат фэшъыпкъэ цIыфым псэолъэ зэмылIэужыгъохэу бэдэд хэкуми, ащ икъэлэ шъхьаIэу Черкесски щаригъэшIыгъэр, тикъалэхэм, къуаджэхэм ащыпсэухэрэр ащ фэшI Иуаныкъо Аскэр джы къызнэсыгъэм фэразэх, шIукIэ агу къэкIыжьы.

Щэрджэскъалэ изакъоу Аскэр хэлажьэзэ бэу зэтет зычIэсырэ унэхэр, гурыт еджапIэу N 4-р, музыкальнэ училищыр (джы культурэмрэ искусствэмрэ яколледжэу Даур Аслъан ыцIэ зыхьырэр), кинотеатрэхэу «Россия», «Комсомолец» зыфиIохэрэр. Трестхэу «Ставропольсельсантехмонтажымрэ» «Карачайчеркессельстроимрэ» яуправляющыгъэу, Урысые Федерацием и Заслуженнэ псэолъэшIэу, непи Щэрджэскъалэ щыпсэурэ Атаев Хьамидэ 2001-рэ илъэсым къыIогъагъэр ныбджэгъухэм агу къэкIыжьы: «ПсэолъэшIэу сызылэжьэгъэ илъэс 42-м сэ сыIукIагъэп Иуаныкъо Аскэр фэдэ инженер-псэолъэшI Iуш».

Хэкум иIэшъхьэтетхэм унашъо ашIыгъагъ Советхэм я Унэ (джы Правительствэм и УнэкIэ ащ еджэх) ящэнэрэ этаж тырагъэуцожьынэу, ащ ыкIыбкIэ псэуалъэм екIоу крылохэр гуашIыхьанэу, а пшъэрылъыр трестэу «Карачайчеркессельстроим» фагъэшъошагъ, инженер шъхьаIэу ащ иIагъэр Иуаныкъо Аскэр ары. А лъэхъаным хэкум итыгъэ строй-монтаж треститфым къахэкIыгъэп Аскэр рагъэпшэн. А пшъэрылъышхом, КПСС-м ихэку комитетрэ хэкуисполкомымрэ яIофышIэхэм мафэ къэси гъунэ зылъафыщтыгъэ псэолъэшхор Аскэр щытхъу хэлъэу игъом аригъэухыгъ, хэкум ипащэхэм щытхъу фаIуагъ. Ар апэрэ щытхъоу инженер-псэолъэшIым къырапэсыгъэр арыгъэ.

Мыщ дэжьым щыхэзгъэунэфыкIы сшIоигъу: Иуаныкъор промышленнэ-граждансэ е мэкъумэщ объектхэм ягъэпсынкIэ инженерыгъэп. Ар гидроэлектростанцие цIыкIухэмрэ гурытхэмрэ ягъэпсынкIэ инженер-гидротехникыгъ... Ау ащ иакъыл къымыхьырэ ыIэ зэмыкIурэ щыIагъэп.

Иуаныкъо Аскэр шIушIэгъэ бэдэдэ иIагъэми, ахэм япэсыгъэ правительственнэ наградэ горэ къызэрэрамытыгъэри, щытхъуцIэ горэ къызэрэфамыусыгъэри къыдамылъытэн алъэкIыгъэп къалэу Черкесскэ иадминистрацие иIэшъхьэтетыкIэхэм илъэсипшIыкIэ узэкIэIэбэжьымэ, мы тхыгъэр къызIэкIэкIыгъэр Иуаныкъом иныбджэгъухэм яинициативнэ куп ыцIэкIэ зафигъэзагъ лъэIу иIэу — цIыфхэм ащымыгъупшэжьэу бэрэ агу илъыным фэшI урамэу Первомайскэм тет унэу N 42-м шIэжь пхъэмбгъу тырагъэуцонэу. Социальнэ-экономическэ хэхъоныгъэ къалэм ышIынымкIэ Иуаныкъом шIушIэгъэшхоу иIэхэр къыдилъытэзэ, администрацием унашъо ышIыгъ цIыфхэм бэрэ ащымыгъупшэжьэу агу илъынымкIэ мы Iофтхьабзэр зэрахьанэу. Мемориальнэ пхъэмбгъум КъЩР-м икъэлэ шъхьаIэ щыпсэухэрэмрэ ихьакIэхэмрэ макъэ арегъэIу: мы унэм зэчый зыхэлъ инженерэу, экономист цIэрыIоу, къалэмрэ республикэмрэ япсэолъэшIын изэхэщэкIо инэу Иуаныкъо Аскэр Рэщыдэ ыкъор щыпсэугъ...»

Мы мемориал пхъэмбгъур Щэрджэскъалэ щагъэуцугъ, Къэрэщэе-ЩэрджэсымкIэ апэрэу псэолъэшI сэнэхьат зиIэ цIыфым фагъэшъошагъ, адыгэ кIалэу Иуаныкъо Аскэр епэсыгъэ шъыпкъ ащ фэдэ шъхьэкIэфэныгъэр. БлэкIыгъэ лIэшIэгъум ия 60-рэ илъэсхэм яублэгъу унэм ишIын ежь Иуаныкъор хэлэжьагъ. Мемориальнэ пхъэмбгъур унэм идэпкъ пылъагъ, ятIонэрэ этажым ежь илъэсыбэрэ щыпсэугъ. Ащ фэдэ щысэ тыди непэ къыщыбгъотынэп...

IофшIэным мощ фэдиз гъэхъагъэ щызышIыгъэ, IэнэтIэшхохэм аIутыгъэ Иуаныкъо Аскэр партием сыда зыкIыхэмыхьагъэр? А упчIэр сэр шъыпкъэм бэрэ зэстыжьэу къыхэкIыгъ. Аскэр нахьи илъэсищыкIэ сэ сынахьыкIагъ. Къуаджэм щеджэ зэхъум радио, телевидение зыфэпIощтхэр щыIагъэхэп. Кинопередвижкэр мазэм зэ чылэм къызэрэкIощтыгъэр. Художественнэ литературэм лъэшэу зыпищэгъагъ. Къоджэ библиотекэм чIэлъыгъэ тхылъхэм ащыщэу зэмыджагъэр мэкIэ дэдагъ.

ЯпшIэнэрэ классым щеджэ зэхъум Аскэр илъэс 19-м итыгъ. Фашист техакIохэм тихэку заубытым илъэситIукIэ школым еджэныр щызэпигъэун фаеу хъугъагъэ. Партием и Устав дэгъу дэдэу зызэрегъашIэм коммунистхэм япартие хэхьанэу мурад ышIыгъ. Къоджэ парторгым иджэуапхэм замыгъэразэм Иуаныкъор партием ирайком кIуагъэ. Партчиновникхэм ащыщ горэм къыриIуагъ партием и Устав ешIэми, ыныбжьыкIэ партием хэхьаныр къекIуми, комсомолым икъоу зыкъыщигъэлъэгъуагъэп, арышъ, Аскэр пэсаIу партием аштэным егупшысэныр. Иуаныкъо ныбжьыкIэр ежь иеплъыкIэхэм афытекIыгъэп. Арыти, пчъэр къырагъэлъэгъугъ. Джащыгъум партийнэ органхэм закъыщызыIэтырэ бюрократизмэм апэрэу еутэкIыгъагъ...

Пенсием зэкIо нэуж Иуаныкъор илъэсиплI фэдизрэ Щэрджэскъалэ щыпсэугъ, Iоф щишIагъ. ЕтIанэ иунагъо игъусэу игупсэ Адыгеим, Мыекъуапэ кIожьыгъэ, ау мыры зыщеджагъэр, гурыт еджапIэр дышъэ медалькIэ къызыщиухыгъэр. Ау нахьыпэкIэ зыщымыпсэугъэ, ныбджэгъухэр зыщыримыIэгъэ къалэр зэщыгъо дэдэу къыщыхъугъ.

Лъэшэу ищыкIэгъагъэх иныбджэгъушIухэу, къыпэблэгъэ дэдэхэу студентыгъо илъэсхэр зыдигъэкIогъэхэ урысэу Дмитрий Давиденкэмрэ грекэу Владимир Кузнецовымрэ, мы нэбгыритIум институтым илъэситфэ ащыдеджагъ, джащ фэдизри общежитиеми адисыгъ. Зэныбджэгъу шъыпкъэ хъугъагъэх, псэолъэшI трестым илъэс 50 фэдизрэ щызэдэлэжьагъэх. Яунагъохэри шIу зэрэлъэгъущтыгъэх.

Аскэр ишъхьэгъусэу Арамбый ыпхъу Гощпакъэрэ якIалэу Ибрахьимэрэ Мыекъуапэ зэп къызэрэщысаIуагъэр Аскэр илъэсым ехъу Мыекъуапэ зыщегъакIом ыгу еIэжьыгъэу, ащ нахьыбэ фэмыщыIэжьы хъуи, Щэрджэскъалэ ыгъэзэжьынэу тыриубытэгъагъ, иныбджэгъу лъапIэхэу а къалэм къыгъэнагъэхэм ахэмытмэ щыIэныгъэр пкIэнчъэ шъыпкъэу, лъэшэу зэщыгъоу зэрэхъурэр. ЯкIалэу Ибрахьимэ бэшIагъэу Шъачэ щэпсэу, джыдэдэм 2014-рэ илъэсым кIымэфэ Олимпиадэу щыIэщтым иобъектхэр зыгъэпсырэ псэолъэшI-монтажнэ фирмэм иIэшъхьэтет игуадзэу Iоф ешIэ.

Илъэсыбэ зыщигъэкIогъэ, ныбджэгъубэ къызщежэрэ къалэм ыгъэззэжьыным Аскэр игъо ифагъэп, ошIэ-дэмышIэу сымаджэ къэхъугъ. Ащ ыпэкIэ врачхэм зафигъазэщтыгъэп, узынчъэшхуагъ. ИцIыкIугъом къыщыублагъэу тутын ешъоным дихьыхыщтыгъэ. Мафэм тутын пачкитIури фимыкъоу къыхэкIыщтыгъ. Никотин щэнаутым псынкIэ дэдэу зэIигъэхьэгъэ шIум охътэ кIэкIым тиныбджэгъу тIэкIихыгъ.

Иуаныкъо Аскэр зытхэмытыжьыр илъэс 15 хъугъэ, ау ар ренэу тыгу илъ, тщыгъупшэрэп а цIыф хьалэмэтым зэ нахь IумыкIагъэми, зэ нахь дэмыгущыIагъэми, агу икIырэп, ащ шIу дэдэ ылъэгъущтыгъэ Къэрэщэе-Щэрджэсыр, ащ IэрышI нэпэеплъ шъэ пчъагъэ щигъэуцугъ.

Ащ фэдэ цIыфхэр лъэпкъым щыгъупшэхэрэп. Тэ, ащ иныбджэгъухэр, 2011-рэ илъэсым, жъоныгъуакIэм и 7-м Иуаныкъо Аскэр псаугъэмэ илъэс 80 зыхъущтыгъэ мафэм мемориальнэ пхъэмбгъур зэIулIыгъэ унэм тыщызэIукIэщт, къэгъэгъэ Iэрамышхохэр тетлъхьащтых. Ныбджэгъушхор тыгу къэдгъэкIыжьыщт.

МЫЧЪЫЕ Сэлихь.

Щэрджэскъал.

БЭДЖЫХЪЫМ ИФЭРЭР

бэджым къытIупщыжьырэп

Тхылъ тIокIым къехъу зытхыгъэ зэлъашIэрэ адыгэ тхакIоу Пэнэшъу Сэфэр исэнэхьаткIэ агрономэу зэрэщытыр зэкIэми зэрамышIэрэм сыщыгъуаз, ау ар зэрэтхакIор нахьыбэм япIожьын ищыкIагъэп.

1957-рэ илъэсым къалэу Краснодар дэт мэкъумэщ апшъэрэ еджапIэр (институтыр) къыухыгъ. ИсэнэхьаткIэ агрономэу илъэситIо хьалэлэу колхозым щылэжьагъэу... «...ПсынкIагъоп уагрономынри. Пчэдыжьырэ жьэу укъэтэджын, мэфреным тыгъэм пшъхьэкуцI къыригъэжъукIэу губгъом уитын фае. Ар Iофыжьа, чылапхъэр мыхьазырми, ар тэрэзэу хамылъхьагъэми... о уилажь. Хъущтэп ар сэнэхьат. Ащ нахь псынкIэба утхэныр! Колхозым Iофэу щашIэхэрэр хэку гъэзетым стхыхэу къэсыублагъ. СитхакIи агу рихьыгъ. «Редакцием Iоф щыпшIэнэу къыIухь» къызысаIом, зи хэсIухьагъэп. Ау сызIохьахэм, сыкIэгъожьыгъ...» — Джаущтэу сэмэркъэушхор кIэлъэу итхыгъэу «Сэ къысэхъулIагъэу гущыIэ заул» щетхы Сэфэр, (еплъ: тхылъэу «Зэмыжэгъэхэ хьакIэхэр», 1972-рэ илъэс) зыфиIорэм.

1959-рэ илъэсым Сэфэр колхозым агрономэу щылажьэзэ мыхъо-мышIэу, щыкIагъэу, къончагъэу ынаIэ зытыридзэхэрэр шъхьэихыгъэу къызыщыриIотыкIырэ статьяхэр гъэзетым зэритхыхэрэм, иIофшIэн хэшIыкI икъу зэрэфыриIэм гу къылъати, хэку гъэзетым Iоф щишIэнэу рагъэблэгъагъ. Апэ мэкъумэщ отделым ипащэу, етIанэ редактор шъхьаIэм иапэрэ гуадзэу илъэс 39-рэ ишъыпкъэу Iоф щишIагъ. Гъэзетым Iоф щишIэзэ, иапэрэ очеркхэри, рассказхэри, тхылъхэри къыхиутыхэу ригъэжьагъ.

Сэфэр сэмэркъэу рассказхэр зыдэт тхылъищ: «УпыкIын ащ, сиблагъэ» — 1968-рэ, «Зэмыжэгъэхэ хьакIэхэр» — 1972-рэ, «Къэцпэнэ Iэрам» — 1979-рэ. Повестьхэу тфы: «УшэтыпI» — 1975-рэ, «ШIулъэгъур нахь лъэш» — 1984-рэ, «Псы къаргъом ычIэгъ» — 1986-рэ, «ШIулъэгъумрэ шIомыкIымрэ», — 1990-рэ, «Хым ишъхьал мэхьаджэ е неущ кIасэ хъущт» — 1998-рэ. Повестьхэмрэ рассказхэмрэ зыдэт сборникэу тIу: «Гъунджэр чагъэ» — 2000-рэ, «Хьилагъ» — 2003-рэ. Романхэу тфы: «Шъоу дыдж» — 1989-рэ, «УIэгъэжъ» — 1994-рэ, «Бэджэхъ» — 2005-рэ, «Хьадырыхэ гъогу» — 2008-рэ, «Мэлышъо зытелъэшъогъэ тыгъужъ» — 2011-рэ илъэсхэм къыдигъэкIыгъэх.

УрысыбзэкIэ Москва къыщыдэкIыгъэх повестьхэу «Братья Шеваековы» — 1981-рэ; «Сыновний долг» — 1991-рэ. Рассказхэр зыдэт сборникэу «Букет колючек» — 1981-рэ. 2005-рэ илъэсым Мыекъуапэ къыщыдэкIыгъ документальнэ повестэу «Был такой аул Канукай», ичылэ гупсэу адрэ адыгэ чылэмэ ащыщэу хычIэгъ хъугъэм фэгъэхьыгъэу.

Повестэу «Братья Шеваековы» зыфиIорэм техыгъэ къэшIыныр Адыгэ драмтеатрэм урысыбзэкIэ кIэлэцIыкIумэ апае щагъэуцугъ. Сэфэр ытхыгъэмэ ащыщхэр журналхэу «Кубань», «Дон», «Крокодил», гъэзетэу «Литературная Россия» зыфиIохэрэм къыхаутыгъэх.

1986-рэ илъэсым иповестэу «Псы къаргъом ычIэгъ» зыфиIоу ытхыгъэм пае, Теуцожь Цыгъо ыцIэкIэ щыт литературнэ премиер къыфагъэшъошагъ.

ТхакIом ытхыгъэхэм янахьыбэр щыIэныгъэм къыхэхыгъэ хъугъэ-шIагъэх, шъыпкъэр алъапс; иперсонажхэр колхозхэм яIэшъхьэтетых, партием ирайком, обком IофышIэх, хэгъэгум зэхъокIыныгъэ инхэр щырезгъэкIокIыгъэ пэщэ цIэрыIохэми ацIэхэр къыреIох, чIиукъуащэхэрэп.

«Псы къаргъом ычIэгъ» зыфиIорэ повестыр къызтегущыIэрэр адыгэхэр фаехэми фэмыехэми къямыупчIыжьхэу, илъэс пшIы пчъагъэхэм зыщыпсэущтыгъэхэ чIыпIэхэу, чэм-мэл Iэхъогъухэр зыщагъэхъущтыгъэхэ, лэжьыгъэ бэгъуагъэхэр къызыщагъэкIыхэу зыщыIуахыжьыщтыгъэхэ, пкIышъхьэмышъхьэ IэшIухэр хъоеу къызыщаугъоищтыгъэ, лэучэцIыбэ зыхэсыгъэ мэз гъэкIыгъэхэр, Iахьыл-блэгъэ гупсэхэр зыщагъэтIылъыгъэ чIыгур къарагъэбгынэнэу зыщырахъухьэгъэ лъэхъэнэ тхьамыкIагъу.

Чылэмэ адэсыгъэ цIыфхэр къызэплъэкIыхэмэ, яIахьыл гупсэхэу, щымыIэжьхэу, хычIэгъ хъущтхэр агъэежьыхэзэ, афэмыхъукIэ ячIыгужъхэр къарагъэбгынагъ.

Чылэм изакъоу къыдэнагъ адыгэ лIыжъэу ЛIымафэкъо ЛIыхъудыдж. Ыпхъухэми, ыкъохэми, игъунэгъухэми, ичылэгъухэми, хэти фэгъэдэIуагъэп, ишъхьэгъусэу ыгъэтIылъыжьыгъэр изакъоу къыгъэнэнэу фаеп, ихапIэ рэхьатэу щыпсэу шIоигъу. Ары ныIэп зыфаер.

Ау ащ фаехэп чыжьэу мыплъэхэрэ Iэшъхьэтетхэр, чылэхэр зыдэщысыгъэ чIыпIэхэм «федэшхо» къафэзыхьыщт хышхор къарагъэлъэдэн агу хэлъ. Хыпсэу къатIупщыгъэм ЛIыхъудыдж иныо икъэ чIигъэбылъыхьагъ. Ар зыдэщылъыр ыгъэунэфыным пае гъучI пкъэушхо чIиIугъ. Ащ мафэрэ къуашъокIэ макIошъ, ныом «дэгущыIэзэ» уахътэр егъакIо. ЗэкIэ ыгу къэкIыжьы, мэгупшысэ... Псым къыхэхъо, бэрэ пэмытэу гъучI пкъэури чIигъэбылъыхьащт.

Гу лъимытэзэ, ошъопщэшхохэр жьыбгъэм къыфыгъэх, ощх цэшхохэр къыхидзэу къыублагъ. Псыорхэм къуашъор зэрадзэу, пкъэури ыгъэтIыгурыгу хъугъэ. Псыорышхом къуашъор дидзыягъ, лIыжъыр пкъэум шъхьэкIэ фитыгъуаджэу зеутэкIым, къыгъэпэрэзагъ. ЗыкъимышIэжьызэ, псым хафи занкIэу псычIэгъым ехыгъ... цIыф жъугъэ къызэрыкIохэм къинэу алъэгъугъэр повестым зафэу къыщиIотыкIыгъ. МашIор псынкIэу агъэкIуасэ, тыгъэнэстырым жьаум зыщыщаухъумэ, сымаджэм уцыкIэ еIазэх, агъэхъужьы. Ар дэгъу. Адэ сыд фэдэ екIолIакIэ къыфэбгъотын плъэкIыщта жъалымыгъэ зекIуакIэм, цIыфыгъэнчъэ псэукIэм?

Гурыт еджапIэр ерагъэу «щыкIэ» къэзыухыгъэхэр апшъэрэ еджапIэхэм, ыпкIэ атызэ ачIэхьэх, ау «плIырэ тфырэкIэ» къэзыухыгъэр ахъщэ ытыгъэпышъ къыпагъэзы, чIэхьашъурэп, IофшIапIи ыгъотырэп, гъогум къытенэ.

ЗэрэхъурэмкIэ, гъэсэныгъэри, IофшIэпIэ дэгъури нахьыбэмкIэ ащэх, ащэфых. Ахэр зыщэфын зымылъэкIырэ ныбжьыкIэу гъогум къытенагъэм сыда ышIэщтыр, тыдэ зигъэзэщта, сыдэущтэу щыIэщта?

Джащ фэдэ гупшысэ-зэфэхьысыжь мыпсынкIэхэм, уакъыфэкIо Пэнэшъу Сэфэр иящэнэрэ романэу «Бэджэхъ» зыфиIоу 2005-рэ илъэсым къыдэкIыгъэм узеджэкIэ.

Тхылъыр зитхыгъэр 1999 — 2000-рэ илъэсхэр ары, ау къызтегущыIэрэ хъугъэ-шIагъэхэр къызщежьагъэхэр а илъэсхэм апаIу, непэрэ мафэхэм къанэсыжьхэу.

Охътэ кIэкIым къыкIоцI хэгъэгушхом щыхъушIэгъэ зэхъокIыныгъэхэу демократиекIэ зэджагъэхэм, къыздахьыгъэ тхьамыкIагъохэр цIыфмэ ащымыгъупшэжьынэу ышIыгъ, хэгъэгум иныбжьыкIабэ игъонэмысэу хэкIодагъэх, кIэлэцIыкIубэ ибэу къэнагъэх. ЦIыфмэ хьазабышхо къафихьыгъ, ахэм зэфыщытыкIэзэхэтыкIэ, зэдэпсэукIэ нэшанэхэу азыфагу илъыгъэхэр, «цIыфыгъэкIэ» тызаджэщтыгъэр зэхицунтхъагъэх, чIым хиулъэгухьагъэх.

«...ЦIыфыгъэ шэн дахэхэу тилъэхъан зыми къыримыдзэжьыхэрэр къысхэплъхьащтхэу пIозэ сыбгъэунэхъугъ. Непэрэ щыIакIэм сыкъекIунэу, сыхэзэгъэнэу сыппIугъэп, непэрэ шапхъэхэм сафэбгъэсагъэп. ЦIыфыгъэм къыубытырэ шэн дахэхэу о зыфапIохэрэр джы зыми къыридзэжьырэп, шапхъэу щыIэр ахъщ, мылъку, пшъхьэ нэмыкI пшIомыIофыныр, уфэмыгумэкIыныр ары. Ахэм сафэбгъэсагъэпышъ ары сиджыбэ зыкIэнэкIыр, силэгъухэу ахъщэм рыджэгухэрэм сяхъуапсэу, сIэ щэигъэу тутыныбжъэм сыкIэлъэIоу, «Iушъуау» цIэу къысфаусыгъэу, къысэшъхьащыкIохэми хъоу, зэуи сыкъырамыдзэу къуаджэм сыкъызкIыдэнагъэр». — Мыщ фэдэ гущыIэ гуаохэр зянэ зыгъэмысэжьызэ, фэмыхъукIэ фэзыдзыгъэр персонаж шъхьаIэу романым хэт НахьыкI ары. ЩысэтехыпIэу иIэгъэ янэу Гощнагъо фэдэу, ар кIэлэегъэджэ дэгъу хъумэ шIоигъоу: «Нан, сэри ощ фэдэу кIэлэегъаджэ зысшIыщт!» — цIыкIузэ зэриIогъагъэр щымыгъупшагъэу гурыт еджапIэр дэгъоу «плIыр» къемэкIэкIэу «тфыр» нахьыбэу къыухыгъ; ицыхьэ зытелъыжьэу Адыгэ къэралыгъо университетым чIэхьанэу кIуагъэ, ау игухэлъ къыдэхъугъэп, конкурсым пхырамыгъэкIэу къыпагъэзыгъ. Игъунэгъу — «иныбджэгъу» нэпцIэу Азмэтэу, ерагъэкIэ еджапIэр къэзыухыгъэр, ятэ мылъку иIэти, къуалъхьэ ытыгъэти пхырыкIыгъ. Ар НахьыкIэ ышIошъ ыгъэхъун ылъэкIырэп, сыд фэдэ еджэпIэшхуи учIэхьаным ищыкIагъэу ылъытэрэр шIэныгъэр ары. Ары янэ къыриIорэри. Дэгъоу зигъэхьазыри ятIонэрэ илъэсыми экзаменхэр зетыхэм, университетым чIэфагъэп. КъехъулIагъэр лъэшэу шIошъхьэкIуагъ, ыгу къыгъэкIодыгъ...

ПшъэшъэжъыиплI зыщапIугъэ Пчэнбэхъо Хьазрэтрэ Гощнагъорэ яунагъо бэрэ зэжэгъэхэ ятфэнэрэ сабыеу НахьыкIэ къихъухьагъ. Гощнагъо исэнэхьаткIэ кIэлэегъаджэу зэрэщытым пае, «шъэо закъоу къафэхъугъэр афэгъэсагъэп, шъхьэубатэ хъугъэ» къарамыIоным пае, ишъыпкъэу ащ ипIун-лэжьын ыуж итыгъ.

КIалэр гукIэгъу хэлъэу, зафэу, шъыпкъэр икIасэу, къэрар иIэу дэгъоу еджэу къэтэджыгъ, ау гупцIан, хьалэлыщ, хэти цыхьэ фешIы, зэкIэри ежь фэдэх шIошIы, нэкъокъуалэр зэрэбэр ышIэрэп.

Ащ фэд ежь Iулъхьэр тIу зыфишIырэ ныбджэгъу шъыпкъэкIэ ылъытэщтыгъэ, зыдеджэщтыгъэ игъунэгъу кIалэу Азмэт.

НахьыкIэ я 10-рэ классым щеджэзэ, хъулъфыгъэ шапхъэм зэриуцорэр къэнэфагъ, мары Сэфэр ащ итеплъэ къызэритырэр: «...КIэлэ къопцIэ дахэ хъугъэ. Ышъхьац пхъашэ, Iужъу, шъынэу мэзэ зытIущ зыныбжьыр угу къыгъэкIэу дахэу мэтIыргъо. Пкъыищыгъэ дахи иI, ыплIэIу шъуамбгъоу, ыпчанэ псыгъоу кIэлэ лъэпэлъаг. Ибэрэчэтыгъэ къаIуатэу ынэхэм... гушIопсыр акIиз... хьалэлэу къыоплъых, гупцIан. ИшэнкIи уехъопсэнэу щыт, шэнышIу, кIэлэ Iас...» Къыдеджэрэ пшъашъэхэри къыфыдыреплъэкIыхэ хъугъэ, шIу дэдэ къэзылъэгъугъи къахэкIыгъ, ар НэхъуатIэкъомэ япшъашъэу Мир: «...Оры сэ сыгу хэпкIагъэу чэщи мафи сщымыгъупшэрэр», — шъхьэихыгъэу кIалэм римыIон фэлъэкIыгъэп. Ау Мирэ ишIулъэгъу джэуапынчъэу къэнэ, НахьыкIэ шIулъэгъум джыри къыфэущыгъэгоп. Ыгу зэIухыгъэу зыпэгъокIын фэдэ пшъашъэ IукIагъэгоп, ар джыри ыпэкIэ къэтыгъ.

Гурыт еджапIэр къызеухым сэнэхьатэу къыхихыщтымкIэ янэрэ ежьырырэ зэджэнджэшыжьыгъэх. КIэлэегъаджэм уасэу фашIырэр къызэреIыхыгъэр, илэжьапкIи цIыкIу дэдэу, игъом къызэрэрамытырэр ыужкIэ кIэмыгъожьынэу ыкъо зыреIохэм, НахьыкIэ теубытагъэ хэлъэу къыриIожьыгъ: «Нан, джы ар къысэоIожьыкIэ къикIыжьырэ щыIэп... КIэлэегъэджэ сэнэхьатыр сыгукIэ къыхэсхыгъах...» Гощнагъо игопагъ илъэс пчъагъэ хъугъэу ежь зэрылэжьэрэ кIэлэегъэджэ сэнэхьатыр ыкъо ыгукIэ къызэрэхихыгъэр.

СыдкIэ къеупчIыгъэхэми джэуап тэрэз аритыжьышъунэу зыщыгугъыжьэу НахьыкIэ университетым кIуагъэ, ау ащ къыкIэлъыкIуагъэм тыщыгъуаз.

НахьыкIэ университетым зычIэмыфэм IофшIэни ымыгъотэу, тутын зэрищэфын ахъщи иджыбэ имылъэу, зэлъэIухэрэри къезэщыжьыгъэхэу: зишIуагъэ къезыгъэкIын зылъэкIын фэдэ ныбджэгъу тэрэзи имыIэу къэнагъ.

Янэу Гощнагъо иIахьылхэм, иблагъэхэм, инэIосэ цIыфхэм бэрэ ахэупчIыхьагъ ыкъо пае IофшIапIэ горэ ахигъуатэмэ шIоигъоу, ау хэти ишIуагъэ къыригъэкIыгъэп.

Пчэнбэхъухэмрэ Едыджыкъохэмрэ зэгъунэгъух, якIалэхэри, НахьыкIэрэ Азмэтрэ, зэдеджагъэх, якIэлэгъуми зэрэгъэныбджэгъущтыгъэх. Ау Сэфэр къызэригъэлъагъорэмкIэ, Азмэт нахь нэутх, тхьагъэпцI, уигъэпцIэн, уакIыбыкIэ мыхъунхэр щиIон, пцIы ыусын, ежь илажьэр нэмыкI горэм тырилъхьанышъ, хыеу зarigъэлъэгъун ылъэкIыщт. Ары я 7-рэ классым щеджэхэзэ, НахьыкIэ къызэрэдэзекIогъэ шIыкIэри. ЯкIэлэегъаджэу Мэкъэшъыкъо Асыет иIэпшъэ сыхьатэу столым телъыгъэр зэкIодым зыштагъэр ежьырызэ, НахьыкIэ тыраригъэлъхьан ылъэкIыгъ. Шъыпкъэ, ыужыIокIэ ежь зэриштагъэм еуцолIэжьын фаеу хъугъэ, ау НахьыкIи, Гощнагъуи еджапIэм хьэйнапэ чIишIыхьагъэх. Ежь дэеу зэреджэрэм, НахьыкIэ дэгъоу еджэу, игугъу дахэкIэ еджапIэм зэрэщашIырэм, шIу зэрэщалъэгъурэм паекIэ, къызхимыгъэщэу ешъугъущтыгъэ, ыгу фэшIущтыгъэп.

Ятэу Хьалидэ, ахъщэ фити, Азмэт университетым чIигъэхьагъ. Ащ щеджэзэ, кIалэхэу университетым чIахьэмэ зышIоигъохэу къакIохэрэм ишIуагъэ аригъэкIын ылъэкIыщтэу ариIозэ, Дадик игъусэуи, изакъоуи, ахъщэ къаIехы, ятхьагъэпцIэкIы. НахьыкIи мин заулэ кIэкIишъумэ шIоигъоу ыуж къыихьэгъагъ, ау мыдрэм ахъщэ иIагъэп, къыздырихыни щыIагъэп.

ХЬАУДЭКЪО Шыхьамыз.

(Джыри къыкIэлъыкIощт).

УГСЗН ЦIЫФЫМРЭ IОФШIЭНЫМРЭ УГСЗН

НыбжьыкIэхэм IофшIэн ягъэгъотыгъэным епхыгъэ къинычгъохэр

Экономикэ кризисым къызэригъэлъэгъуагъэмкIэ, Урысыем имызакъоу, ныбжьыкIэхэм IофшIэн ягъэгъотыгъэныр зэрэдунаеу пстэуми апэ игъэшъыгъэн фэе къиныгъоу щыгъэпсыгъ. Росстатым къызэритырэмкIэ, УФ-м лэжьапIэ щызэгъэгъотыгъэныр къин къызщыхъухэрэр зыныбжь илъэс 25-м нэсыгъэу опыт зимыIэхэр ыкIи IофшIэным емысагъэхэр ары. Экспертхэм зэралъытэрэмкIэ, лэжьапIэ къэгъотыгъэныр ныбжьыкIэхэм къин къафэзышIырэм лъапсэ фэхъух гъэсэныгъэ ягъэгъотыгъэныр зэрэзэхэщагъэм идэгъугъэ уигъэрэзэнэу зэрэщымытыр, еджэным ипрограммэ икъоу аIэ къызэрэрамыгъахьэрэр ыкIи профессиональнэ гъэсэныгъэ ягъэгъотыгъэным шъхьэшъорыкIонытъэ нэшанэ зэрэхэлъыр.

Джащ фэдэу а Iофыр къин къешIы а купым хахьэхэрэм яамалхэр зэрэтекIыхэрэм, IофшIэнымкIэ бэдзэршIыпIэм чIыпIэу щыряIэм елъытыгъэу ахэр купкупэу зэрэгощыгъэхэм. Илъэс 25-м къыщыублагъэу 29-м нэс зыныбжьхэм IофшIэнымкIэ амалэу яIэм елъытыгъэу зыныбжь нахьыбэ купхэм яхьщырых.

НыбжьыкIэхэм IофшIэн зэрамыгъотырэм лъэпсэ шъхьаIэ фэхъухэрэм ащыщ цIыфхэр зыгъэлажьэхэрэм кIочIэшIу, гъэсэныгъэ дэгъу ыкIи опыт зиIэ специалистхэр аштэхэ зэрашIоигъор. ГухэкI нахь мышIэми, ныбжьыкIэхэм янахьыбэр а шапхъэм диштэхэрэп. ЯтIонэрэ телъхьапIэу щыт ныбжьыкIэхэм яфэмышъошэ уасэ зыфашIыжьэу къызэрэхэкIырэр. ГущыIэм пае, апшъэрэ еджапIэ къэзыухыгъэ ныбжьыкIэхэр фаех IофшIэн дэгъуи, лэжьэпкIэшхуи. КъагурыIорэп тихэгъэгу щылэжьэрэ компаниехэм янахьыбэмэ кадрэхэмкIэ политикэу зэрахьэрэр опыт зимыIэ специалистхэр емыгъэблэгъэгъэнхэм зэрэтелъытагъэр.

ЫIужкIэ лэжьапIэ къэгъотыгъуае зэрэхъущтыр къыдамылъытэу, ныбжьыкIэхэм сэнэхьат зэрагъэгъоты. Ащ ыпкъ къикIэу, IофшIэнымкIэ бэдзэршIыпIэм рабоч сэнэхьатхэр хъоеу илъых, ау специалистхэм зыщылэжьэщтхэр къагъотын алъэкIырэп.

ЦIыфхэр зыгъэлажьэхэрэр ныбжьыкIэхэр ыштэнхэм тещыныхьэ, сыда пIомэ ахэр ыужкIэ бгъэсэжьынхэ фае. НыбжьыкIэхэм шэн-зекIуакIэхэу ахэлъхэм, гущыIэнхэ, тхэнхэ, Iоф ашIэн зэрамылъэкIырэм IофшIэн языхыхэрэр къегъэщынэх. Нахьыжъхэм ныбжьыкIэхэм амалэу яIэхэр къагурыIохэрэп, щыкIагъэ нэмыкI ахэм аралъэгъулIэрэп.

Кандидат ныбжьыкIэхэм чаныгъэу ахэлъым, зызэрашIыхэрэм илыегъащэу уасэ афэпшIы хъущтэп. IофшIэн къэгъотыгъэнымкIэ ахэм бэрэ чаныгъи, екIолIэкIэ гъэнэфагъэхэри къызыхагъафэх, къаратыщтэу къараIорэ IофшIэным, лэжьапкIэм езэгъыхэрэп, IофшIэнымкIэ ублэпIэ опыт зэгъэгъотыгъэным пае ыпкIэ хэмылъэу стажировкэ зэрарагъэкIурэм уасэ фашIырэп. НыбжьыкIэхэм ахэтых Iоф ымышIэу ахъщэ къызIэкIахьэ зышIоигъохэр. ЛэжьэпкIэ дэгъу къэпхыным пае пIапшъэхэр дэщэягъэхэу Iоф пшIэн зэрэфаер къызыгурыIоу ныбжьыкIэхэм ахэтыр бэп.

Апшъэрэ еджапIэр къызаухыкIэ IофшIэн ямыIэу къэмынэнхэм фэшI сыда ныбжьыкIэхэм ашIэн фаер? МыщкIэ экспертхэм зы еплъыкIэ зыдаIыгъ:еджэфэкIэ амал пстэури къызыфигъэфедэн ыкIи IофшIэн къыгъотын фае IофшIэным есэным ыкIи опыт иIэ хъуным апае. Я 3 — 4-рэ курсхэм уащеджэзэ IофшIэныр ебгъэжьэныр нахьышIу. ЛэжьапкIэ къыуамытыщтми, еджэныр къызыуухкIэ IофшIапIэм уаштэнэу щытмэ, ащ укIэгушIун фае. Зы сэнэхьатыр мэкIащэ. ИщыкIагъ IофшIэным уезыгъэсэщт нэмыкI сэнэхьати.

Сыд фэдэ сэнэхьатхэр ара IофшIэнымкIэ бэдзэршIыпIэм къызыщыкIэупчIэхэрэр? ЫIпэрэ 2010-рэ илъэсым зэрэщытыгъэм фэдэу, тызыхэхьэгъэ илъэсми нахьыбэу къызыкIэупчIэхэрэр IэпэIэсэныгъэ зыхэлъ рабоч сэнэхьатхэр ары. МыщкIэ ятIонэрэ чIыпIэм агъэуцух сатыумкIэ менеджерхэр ыкIи ящэнэрэх инженер сэнэхьат зиIэхэр. Ахэм къакIэлъэкIох щакIохэр, водительхэр ыкIи IэпэIэсэныгъэ зыхэмылъ рабочхэр.

Зыпкъитыныгъэ хэлъэу къызыкIэупчIэхэрэм ащыщых сатыушIынымкIэ лIыкIохэр, бухгалтерхэр ыкIи врачхэр. Региональнэ лIыкIохэм программистхэр зы лъэныкъокIэ атекIуагъэх. ЯпшIыкIутIонэрэ чIыпIэр аубыты секретарьхэм.

КъэIогъэн фае Урысыем IофшIэнымкIэ ибэдзэршIыпIэ зыпкъ иуцожьэу зэриублагъэр. Урысыем щызэхэщэгъэ сайтышхохэм IофшIэпIэ чIыпIэхэр кризисым илъэхъанэ зэрэщытыгъэм нахьыбэу къащагъэлъагъох. Мыщ дэжьым IофшIэн лъыхъухэу зикъэбархэр къэзытыхэрэмрэ IофшIэпIэ чIыпIэхэу къагъэлъагъохэрэмрэ япчъагъэкIэ зэпэщэчыныгъэ ахэлъ пIоми хъущт. БлэкIыгъэ илъэсым а лъэныкъуитIур лъэш дэдэу зэкIэрычыгъагъэх.

Узэрылэжьэщт сэнэхьат къыхэпхыным пшъэдэкIыжьышхо ищыкIагъ. Бэ къыдэлъытэгъэн фаер: уидиплом сэнэхьатэу къыратхэщтым апшъэрэ еджапIэр къызщыуухыщтым ехъулIэу IофшIэнымкIэ бэдзэршIыпIэм къызэрэщыкIэупчIэнхэ ылъэкIыщт шIыкIэр къыдэплъытэныр ищыкIагъэу щыт. Сэнэхьатэу зэбгъэгъоты пшIоигъор зыбгъэнэфахэкIэ апшъэрэ еджапIэу узычIэхьащтым еджэным шIыкIэу щыриIэщтми уемыгупшысэ хъущтэп. Арышъ, щыIэныгъэм о къыптефэрэ чIыпIэр щыуубытыным ищыкIэгъэ лъэныкъо пстэуми дэгъоу уягупшысэн фае.

ЦIыфхэм IофшIэн ягъэгъотыгъэнымкIэ республикэ къулыкъум иорганхэм 2011-рэ илъэсым иапэрэ квартал IофшIэн лъыхъухэу къяолIагъэхэм япроцент 48-р ныбжьыкIэх. Арышъ, ныбжьыкIэхэм лэжьапIэ ягъэгъотыгъэныр тикъулыкъукIэ пшъэрылъ шъхьаIэхэм ащыщ. ЕкIолIэкIэ гъэнэфагъэхэр фытиIэу а пшъэрылъым изэшIохын Iоф дэтэшIэ. Программэ зэфэшъхьафхэр тэгъэфедэх ыкIи ахэм яшIуагъэкIэ илъэс къэс ныбжьыкIэу къытэолIагъэхэм япроцент 70-рэ фэдизым лэжьапIэ къыфэтэгъоты.

ЦIыфхэм IофшIэн ягъэгъотыгъэнымкIэ республикэ къэралыгъо къулыкъум и ГъэIорышIапIэ анахьэу ынаIэ зытыригъэтыхэрэм ащыщ илъэс 14-м къыщыублагъэу 18-м нэс зыныбжьхэм пIэлъэ гъэнэфагъэкIэ лэжьапIэ ягъэгъотыгъэныр. А ныбжьыкIэ купым Iоф дэшIэгъэным ехьылIэгъэ шэпхъэ гъэнэфагъэ республикэм щыуцугъ. Ахэм апае пIэлъэ гъэнэфагъэ зиIэ IофшIэпIэ чIыпIэхэр зэхэщэгъэнхэм ехьылIэгъэ план зэхагъэуцуагъ. Ар гухэлъ гъэнэфагъэм телъытэгъэ республикэ программэм щыщ Iахьэу гъэпсыгъэ. Планым къыдилъытэрэ Iофыгъохэм ягъэцэкIэжьын къыхэлажьэх чIыпIэ зыгъэIорышIэжьыным, гъэсэныгъэм яорганхэр, ныбжьыкIэ Iофыгъохэм афэлэжьэрэ комитетыр, зыныбжь имыкъугъэхэм яIофхэм апае зэхэщэгъэ комиссиер. 2011-рэ илъэсым иапэрэ квартал зыныбжь имыкъугъэхэу нэбгырэ 725-м IофшIэн къафагъотыгъ.

Программэу «Илъэс 18-м къыщыублагъэу 20-м нэс зыныбжьхэу ублэпIэ ыкIи гурыт профессиональнэ учреждениехэр къэзыухыгъэхэу, лэжьапIэ зимыIэхэу апэрэу IофшIэн лъыхъухэрэм пIэлъэ гъэнэфагъэкIэ IофшIэн ягъэгъотыгъэныр зэхэщэгъэныр» зыфиIоу 2011-рэ илъэсым телъытагъэм нэбгырэ 50 хэлэжьэщт.

Гухэлъ гъэнэфагъэ зиIэ Республикэ программэу «Адыгэ Республикэм IофшIэнымкIэ ибэдзэршIыпIэ илъ къиныгъохэр гъэшъэбэгъэнхэр» зыфиIоу 2011-рэ илъэсым телъытагъэм лэжьапIэ зимыIэ ныбжьыкIэхэм якъиныгъохэр зэшIохыгъэнхэм пае еджэпIэ зэфэшъхьафхэр къэзыухыгъэхэм опыт ягъэгъотыгъэным ыкIи IофшIэным егъэсэгъэнхэм фэшI стажировкэ ягъэхьыгъэным епхыгъэ Iофыгъохэр егъэнафэх. 2011-рэ илъэсым а лъэныкъомкIэ программэм нэбгыри 150-рэ хагъэлэжьэщт. Ащ тегъэпсыкIыгъэу цIыфхэм IофшIэн ягъэгъотыгъэнымкIэ республикэ къулыкъум иорганхэм лъэIукIэ зафэзыгъэзэгъэ специалист ныбжьыкIэхэр организациехэм, предприятиехэм ясэнэхьаткIэ стажировкэ ащахьынэу агъакIох. А IофшIэным материальнэ кIэгъэгушIуныгъи пылъ. Стажировкэр закIухэрэ уж ныбжьыкIэхэр IофшIапIэм къыIуагъэнэжьхэу бэрэ къыхэкIы.

ЫпшъэкIэ зыцIэ къыщетIогъэ лъэныкъохэм ямызакъоу, илъэс 29-м нэс зыныбжьхэу лэжьапIэ зимыIэхэр IофшIэн ягъэгъотыгъэным ехьылIэгъэ нэмыкI лъэныкъохэми ахагъэлажьэх. НыбжьыкIэхэу цIыфхэм IофшIэн ягъэгъотыгъэнымкIэ республикэ къулыкъум иорганхэм яучетхэм ахэтхэр общественнэ IофшIэнхэм ахагъэлажьэх, сэнэхьат зэрагъэгъотыным пае еджакIо агъакIох, IофшIэнымкIэ бэдзэршIыпIэм изытет щыгъэгъозэгъэнхэм, профориентацием, социальнэ адаптацием, нэмыкIхэм яхьылIэгъэ къэралыгъо фэIо-фашIэхэр афагъэцакIэх.

НыбжьыкIэхэм IофшIэн ягъэгъотыгъэным ехьылIэгъэ екIолIакIэхэр къэгъотыгъэнхэм епхыгъэ IофшIэныр ренэу лъытэгъэкIуатэ. ЫпшъэкIэ къыщытIогъэ пстэумэ яшIуагъэкIэ республикэм IофшIэнымкIэ ибэдзэршIыпIэ зыпкъитыныгъэ нэшанэ илъ хъуным тыщэгугъы.

Ирина ДАНИЛЬЧЕНКО.

АР-м и ГСЗН и ГъэIорышIапIэ цIыфхэм IофшIэн ягъэгъотыгъэнымкIэ ыкIи ащ епхыгъэ программэхэмкIэ иотдел испециалист-эксперт шъхьаI.

Статистикэм къыгъэлъагъохэрэр

IофшIэнымкIэ бэдзэршIыпIэм изытет ыкIи ащ зэхъокIыныгъэу фэхъухэрэр социальнэ-экономикэ Iофыгъо шъхьаIэхэм ахалъытэх. Мы лъэхъаным IофшIэнымкIэ бэдзэршIыпIэм зыгъэIорышIэжьынымкIэ амалэу еплъэгъулIэщтхэр мэкIэ дэдэх. Ары ащ епхыгъэ Iофыгъохэр гъэIорышIэгъэнхэм пае цIыфхэм лэжьапIэ ягъэгъотыгъэнымкIэ республикэ къулыкъум мэхьанэ гъэнэфагъэ зыкIиIэр.

Тызыхэт илъэсым пыкIыгъэ мэзищым къыкIоцI IофшIэн къэгъотыгъэнымкIэ IэпыIэгъу афэхъухэмэ, консультациехэм япхыгъэ ыкIи нэмыкI къэралыгъо фэIо-фашIэхэр афагъэцакIэхэмэ ашIоигъоу Адыгэ Республикэм цIыфхэм IофшIэн ягъэгъотыгъэнымкIэ икъэралыгъо къулыкъу иорганхэм нэбгырэ 9879-рэ къяолIагъ. 2010-рэ илъэсым иапэрэ квартал елъытыгъэмэ, ар фэди 1,5-кIэ нахьыб. КъякIущт IофшIэн лъыхъухэу нэбгырэ 3971-рэ учетым хагъэуцуагъэх. Ахэм ащыщхэу нэбгырэ 2104-р бзылъфыгъэх. 2011-рэ илъэсым имэлылъфэгъу и 1-м ехъулIэу цIыфхэм IофшIэн ягъэгъотыгъэнымкIэ къэлэ ыкIи район Гупчэхэм яучетхэм IофшIэн лъыхъухэу ахэтыгъэхэр нэбгырэ 5608-рэ хъущтыгъэх.

Тызыхэт илъэсым иапэрэ квартал цIыфхэм лэжьапIэ ягъэгъотыгъэнымкIэ органхэм сэнэхьат зэрагъэгъотыным пае нэбгыри 104-рэ еджакIо агъэкIуагъ, нэбгырэ 901-рэ общественнэ IофшIэнхэм ахагъэлэжьагъэх.

2011-рэ илъэсым ищылэ-гъэтхэпэ мазэхэм IофшIэн зимыIэхэу республикэм щыпсэухэрэр зэрэхъущтыгъэхэр нафэ къэзышIырэ пчъэгъэ пстэуми ахэхъуагъ: IофшIэн лъыхъурэ цIыфхэу учетым хагъэуцуагъэхэм япчъагъэ процент 30,1-кIэ нахьыбэ хъугъэ, лэжьапIэ зимыIэ гражданхэм япчъагъэ щылэ мазэм икъихьагъум 4496-рэ хъущтыгъэмэ, гъэтхапэм иикIыгъом ехъулIэу 5209-м нэсыгъ. ЛэжьапIэ зимыIэ гражданхэм япчъагъэ нахьыбэ зэрэхъугъэм ыпкъ къикIэу, пособие етыгъэным ифитыныгъэ зиIэхэри нахьыбэ хъугъэх. Илъэсым икъихьагъум ехъулIэу ахэр нэбгырэ 4199-рэ хъущтыгъэхэмэ, гъэтхапэм иикIыгъом ехъулIэу ахэм япчъагъэ 4752-м нэсыгъ.

2011-рэ илъэсым иапэрэ квартал IофшIэн лъыхъурэ ыкIи лэжьапIэ зимыIэ купхэм зэхъокIыныгъэхэр афэхъугъэх. ЦIыфхэм IофшIэн ягъэгъотыгъэнымкIэ къулыкъум иорганхэм 2011-рэ илъэсым учетым хагъэуцуагъэхэм хъулъфыгъэхэу ахэтхэм япчъагъэ процент 47-рэ (2010-рэ илъэсым процент 51-рэ хъущтыгъэх) хъущтыгъ. Мы пIалъэу къэтIуагъэм къыкIоцI хъулъфыгъэхэу лэжьапIэ зимыIэкIэ алъытагъэхэм япчъагъэ процент (2010-рэ илъэсым процент 49,5-рэ хъущтыгъэх) 46,5-м шIокIыгъэп.

2011-рэ илъэсым IофшIэн лъыхъухэу тиорганхэм къякIолIагъэхэм янахьыбэр илъэс 14 — 29-рэ зыныбжь купым щыщых. ЗэкIэмкIи IофшIэн зимыIэхэм япчъагъэ ипроцент 48-р (2010-рэ илъэсым процент 42,8-рэ хъущтыгъэх) а ныбжьыкIэ купым илIыкIох.

Мэзищым къыкIоцI цIыфхэм IофшIэн ягъэгъотыгъэнымкIэ республикэ къулыкъум иорганхэм цIыфхэр зыгъэлажьэхэрэм нэбгырэ 5687-рэ аштэн зэралъэкIыщтым ехьылIэгъэ къэбархэр къалъагъэIэсыгъэх. Мэлылъфэгъум и1-м ехъулIэу а органхэм вакансие 3676-рэ атхыгъ. Пчъагъэхэм къызэрагъэлъагъорэмкIэ, а пIалъэм ехъулIэу республикэм зы IофшIэпIэ чIыпIэм пае нэбгыри 2 зэнэкъокъущтыгъ. А коэффициентыр Кощхьэблэ районым 4,4-м ыкIи Красногвардейскэ районым 4,3-рэм ащынэсыгъагъ. Мэлылъфэгъум и 1-м ехъулIэу республикэм щыпсэухэрэм Iоф зышIэн зылъэкIыщтхэу ахэтхэм ащыщхэу лэжьапIэ зимыIэхэм япчъагъэ проценти 2,6-м нэсыгъагъ.

ЕУТЫХ Аскэр.

АР-м и ГСЗН и ГъэIорышIапIэ экономикэ IофшIэнымкIэ ыкIи IофшIэнымкIэ бэдзэршIыпIэм изытет зэхэфыгъэнымкIэ иотдел иведущэ специалист.

Конкурсым икIэуххэр

Адыгэ Республикэм цIыфхэм IофшIэн ягъэгъотыгъэнымкIэ икъэралыгъо къулыкъу и ГъэIорышIапIэ профориентациемкIэ, психологическэ IэпыIэгъумкIэ, профегъэджэнымкIэ ыкIи цIыфхэм къэбархэр алъыгъэIэсыгъэнхэмкIэ иотдел «иведущэ специалист-эксперт» къэралыгъо гражданскэ IэнатIэ ехьылIэгъэ конкурс ГъэIорышIапIэм 2011-рэ илъэсым гъэтхапэм и 31-м щызэхащэгъагъ. Конкурсым хэлэжьэнхэм пае нэбгыри 4-м документхэр къатыгъагъэх.

Конкурсым текIоныгъэ къыщыдихыгъ Хьамырзэкъо Азэмэт СултIан ыкъом ыкIи ащ зыми зэримыхьэщтыгъэ къэралыгъо гражданскэ къулыкъу IэнатIэу зыцIэ къетIуагъэмкIэ контракт дашIыгъ.

Комиссием унашъоу ышIыгъэм тетэу, а IэнатIэр къыдэхыгъэным ехьылIэгъэ конкурсым хэлэжьэгъэ Шыбзыхъу Дианэ ГъэIорышIапIэм кадрэхэмкIэ ирезерв хагъэуцуагъ.

Лидия СТЕЛЬМАХ.

АР-м и ГСЗН и ГъэIорышIапIэ иправовой къулыкъу испециалист-эксперт шъхьаI.

НэкIубгъом итхэр зыгъэхьазырыгъэр СЭХЪУТЭ Нурбый.

МУЗЕИМ ИКЪЭГЪЭЛЪЭГЪОНХЭР

ТичIыопс ибайныгъэ уегъашIэ

Тиреспубликэ ичIыопс идэхагъэрэ ибаигъэрэ нэм фэплъыхэрэп, гущыIэкIэ икъоу къэпIотэнхэ плъэкIыщтэп. Адыгеим и Лъэпкъ музей къыщызэIуахыгъэ къэгъэлъэгъоным тичIыгу ис псэушъхьэхэм, хьакIэ-къуакIэхэм, бзыухэм, хьацIэпIацIэхэм якъэбархэм гъэшIэгъонэу уащегъэгъуазэ.

Лъэпкъ музеим иотдел ипащэу Зотов Долэт кIэлэеджакIомэ къафиIотагъэм къыщыхигъэщыгъ тичIыопс лъэшэу зэрэбаир. Мэзыхэм ахэс пчэнхэм, тыгъужъхэм, баджэхэм ясурэтхэм узыIэпащэ. Шъынэхьбгъэжъым ытамэ метрищым къыщымыкIэу зэкIищын елъэкIы. Шыкъултырыр, Хьашыумышыр, нэмыкIхэри псэ апытым фэдэх, дахэу къэлъагъох.

КъокIыпIэм къыщебгъажьэу къохьапIэм нэс Адыгеим ичIыгу къызыпшыкIэ километрэ 200 мыхъупэрэми, икъушъхьэхэр, псыхъохэр, мэзыхэр хъопсагъох, — еIо Адыгэ Республикэм культурэмкIэ изаслуженнэ IофышIэу Тэу Аслъан. — Къалэм тыдэс шъхьаем, тишъолъыр идэхагъэ зэдгъэлъэгъуным пае зекIо тыкIонэу уахътэ бэрэ къыхэдгъэкIырэп. ЧIыопсым кIэрычыгъэ тызэрэхъурэм уезэгъы хъущтэп. ТигумэкIхэр къыдалъытэзэ, къэгъэлъэгъоныр музеим щызэхащагъ.

КIэлэеджакIомэ алъэгъурэ псэушъхьэхэр, бзыухэр, чIыопсыр сурэт ашIы. Музеим къызэрэкIуагъэхэм фэшI мэгушIох, ащ фэдэ зэIукIэгъухэр, къэгъэлъэгъонхэр нахьыбэрэ афызэхащэхэ ашIоигъу.

Сурэтхэр къэгъэлъэгъоным къыщытырахыгъэх.

ЗЭКЪОШНЫГЪЭМ ИГЪОГУХЭМКIЭ

Тиорэдхэм тызэфащэ

Адыгэ Республикэмрэ ткъош Къэбэртэе-Бэлъкъарымрэ яартистхэр зэгъусэхэу мэфэкI концертхэм, лъэпкъ Iофыгъохэм афэгъэхьыгъэ пчыхьэзэхахьэхэм ахэлажьэх.

Къэбэртэе-Бэлъкъарым иорэдыIо цIэрыIоу, Адыгэ Республикэм инароднэ артисткэу Сэкъурэ Ольгэрэ Къыблэ шъолъырым щызэлъашIэрэ пщынаоу, орэдусэу ЛIыбзыу Аслъанрэ мыгъэ концерт макIэп къатыщтыр.

— Адыгэ Республикэр илъэс 19 зэхъум Мыекъуапэ сыщыIагъ, сигуапэу мэфэкI концертмэ сахэлэжьагъ, — еIо Сэкъурэ Ольгэ. — Адыгеим иорэдыIохэм, лъэпкъ искусствэм фэусэрэмэ нахьышIоу нэIуасэ сафэхъугъ. ЛIыбзыу Аслъан ипщынэ седэIу зыхъукIэ гушIом сызэлъештэ, сырэгушхо ащ фэдэ музыкант зэрэтиIэм.

ЛIыбзыу Аслъан иконцертхэр мэлылъфэгъум и 26-м ыкIи 28-м Мыекъуапэ щыкIощтых. Пчыхьэзэхахьэхэм Къэбэртэе-Бэлъкъарымрэ Адыгеимрэ яартистхэр хэлэжьэщтых.

Сурэтым итхэр: **Адыгэ Республикэм инароднэ артисткэу Сэкъурэ Ольгэрэ зэлъашIэрэ пщынаоу ЛIыбзыу Аслъанрэ.**

ЛЪЭПКЪ ИСКУССТВЭР — ТИБАЙНЫГЪ

«Мыекъуапэ инэфылъэхэм» загъэхьазыры

КIэлэцIыкIу лъэпкъ къэшъокIо ансамблэу «Мыекъуапэ инэфылъэхэр» Адыгэ Республикэм илэгъу. Купыр илъэс 20 зэрэхъурэм фэгъэхьыгъэ юбилей концертыр «Налмэсым» и Унэ мэлылъфэгъум и 29-м щыкIощт.

«Мыекъуапэ инэфылъэхэм» яхудожественнэ пащэу, Урысыем изаслуженнэ артистэу, Адыгеим инароднэ артистэу Къулэ Мыхьамэд лъэпкъ гупшысэр ансамблэм ипрограммэ щыпхырещы. КъэшъуакIохэр кIэлэеджакIох, сэнэхьатэу къыхахыщтым емылъытыгъэу искусствэм зыфагъасэ.

— Ныбжьэу яIэр къыдэтлъытэзэ, къэшъуакIохэр тэгощых, къэтэгъашъох, —еIо Къулэ Мыхьамэд. — Тиансамблэ Тыркуем, Польшэм, Абхъазым, Урысыем ихэгъэгумэ ащыIагъ, концертэу къащитыгъэхэм цIыф макIэп яплъыгъэр. Сэнаущыгъэ зыхэлъхэу къэшъоныр зикIасэхэр «Налмэсым» тэштэх.

Къашъом ыбзэкIэ тилъэпкъ ишэн-хабзэхэр, итарихъ, адыгэ шъуашэм идэхагъэ «Мыекъуапэ инэфылъэхэм» къаIуатэ. Адыгэ быракъым и Дунэе мафэ мэлылъфэгъум и 25-м дгъэмэфэкIыщт. Ащ ансамблэр хэлэжьэщт. Юбилей концертэу Мыекъуапэ щыкIощтым, Адыгэ Республикэм ия 20-рэ илъэс афэгъэхьыгъэ зэхахьэмэ зафегъэхьазыры.

КИКБОКСИНГ. УРЫСЫЕМ ИЗЭНЭКЪОКЪУ

Бжыхьэм Македонием кIощтых

Урысыем кикбоксингымкIэ изэнэкъокъу Омскэ щыкIуагъ. Хъулъфыгъэхэмрэ ныбжьыкIэхэмрэ куп зэфэшъхьафхэм ахэтхэу зэIукIэгъумэ ахэлэжьагъэх. Адыгэ Республикэм ихэшыпыкIыгъэ командэ батырищ фэбэнагъ. Дэхъужь Сэфэрбый зипэщэ АРСДЮСШОР-2-м зыщызыгъэасэрэмэ тагъэгушIуагъ.

Борсэ Астемыр, Къадыр Ибрахьим, Константин Серебренниковыр тренер цIэрыIомэ янэплъэгъу итыгъэх. Борсэ Астемыр апэу зыIукIагъэр спортсмен лъэш. Европэм, дунаим ячемпионэу Чэчэным къикIыгъэ Умар Пасхаевыр ары зэнэкъокъугъэр. БэнакIохэр кг 54-рэ къэзыщэчырэмэ якуп хэтыгъэх, тибатыр текIоныгъэр къыдихыгъ. Омскэ икикбоксерэу Н. Беназировым ятIонэрэ зэIукIэгъур дыриIагъ. Дышъэ медалым икъыдэхын фэгъэхьыгъэ зэнэкъокъум Европэм ичемпион щытхъуцIэр 2010-рэ илъэсым зыфагъэшъошэгъэ Вадим Чесовскихрэ А. Борсэмрэ щызэIукIагъэх. Судьяхэм зэдырагъаштэу текIоныгъэр Адыгеим ибэнакIо къыдихыгъэу алъытагъ.

Борсэ Астемыр Урысыем ичемпион хъугъэ, дунаим изэнэкъокъоу чъэпыогъу мазэм Македонием щыкIощтым хэлэжьэнэу фитыныгъэ къыратыгъ.

Константин Серебренниковым, кг 71-рэ, зэIукIэгъуиплIым щыщэу щыр къыхьыгъ, ятIонэрэ чIыпIэр къыфагъэшъошагъ. УФ-м ихэшыпыкIыгъэ командэ ар хагъэхьагъ. Анатолий Моисеевым икIэрыкIэу алырэгъум щыIукIэщт. ТекIоныгъэр къыдэзыхырэр дунаим изэнэкъокъу агъэкIощт.

Урысые Федерацием изаслуженнэ тренерэу Сихъу Казбек тибэнакIохэр егъасэх.

НэкIубгъор зыгъэхьазырыгъэр ЕМТIЫЛЪ Нурбый.

Зэхэзыщагъэхэр:
Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэр, иминистрэхэм я Кабинет

КъыдэзыгъэкIырэр:
Адыгэ Республикэм лъэпкъ IофхэмкIэ, IэкIыб къэралхэм ащыпсэурэ тилъэпкъэгъухэм адыряIэ зэпхыныгъэхэмкIэ ыкIи къэбар жъугъэм иамалхэмкIэ и Комитет
Адресыр: ур.Крестьянскэр, 236

Редактор шъхьаIэр
ДЭРБЭ ТИМУР

Редакцием зыдэщыIэр:
385000, къ. Мыекъуапэ, ур. Первомайскэр, 197.
Телефонхэр:
приемнэр: 52-16-79,
редактор шъхьаIэм иапэрэ гуадзэр: 52-49-44,
редактор гуадзэр-пшъэдэкIыжь зыхьырэ секретарыр: 52-16-77.
E-mail:
adygvoice@mail.ru

Зыщаушыхьатыгъэр:
Урысые Федерацием хэутын IофхэмкIэ, телерадиокъэтынхэмкIэ ыкIи зэлъыIэсыкIэ амалхэмкIэ и Министерствэ и Темыр-Кавказ чIыпIэ гъэIорышIапI, зэраушыхьатыгъэ номерыр
ПИ №10-3892

Гъэзетым къыхиутыхэрэм мышъыпкъагъэу къахафэхэрэмкIэ къэзытхыгъэхэм пшъэдэкIыжь ахы. Къатхэхэрэмрэ гъэзетым щылажьэхэрэмрэ яеплъыкIэ зэтемыфэн ылъэкIыщт. Гъэзетеджэхэм къытфагъэхьырэ тхыгъэхэр зэхэтфыхэрэп ыкIи къэзытхыгъэхэм аIэкIэдгъэхьажьыхэрэп.

Зыщыхаутырэр
ОАО-у «Полиграф-ЮГ», 385000, къ. Мыекъуапэ, ур. Пионерскэр, 268

Пчъагъэр
4280
Индексхэр
52161
52162
Зак. 1188

Хэутыным узщыкIэтхэнэу щыт уахътэр
Сыхьатыр 18.00
ЗыщыкIэтхэгъэхэ уахътэр
Сыхьатыр 18.00